Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute
ISSN 1308-2922 E-ISSN 2147-6985

Article Info/Makale Bilgisi
√Received/Geliş: 01.10.2024 **√Accepted/Kabul:** 28.01.2024
DOI:10.30794/pausbed.1559310
Research Article/Araştırma Makalesi

Özdağ, S. (2025). "Türk Çağdaşlaşmasının Önemli Bir Aşaması Olan Soyadı Kanunu'nun Halk Tarafından Benimsenmesi ve Uygulanmasında Ulusal Basının Rolü", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 67, ss. 371-391.

TÜRK ÇAĞDAŞLAŞMASININ ÖNEMLİ BİR AŞAMASI OLAN SOYADI KANUNU'NUN HALK TARAFINDAN BENİMSENMESİ VE UYGULANMASINDA ULUSAL BASININ ROLÜ

Suat ÖZDAĞ*

Öz

Kurtuluş Savaşı'nda galip gelen ve yeni bir devlet kuran yönetici kadro, Cumhuriyetin ilanıyla birlikte; muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak ve bağımsız bir ulus devlet inşa edebilmek için siyasi, sosyal, kültürel ve idari alanda birçok yenilikler yapma yoluna gitmiştir. Cumhuriyet yönetimi, yeni kurduğu devleti eski kimliklerden ve tanımlamalardan arındırarak modern, türdeş ve homojen bir ulus kurma amacıyla hareket etmiştir. Bu amaçla toplumsal alanda birçok yeniklikler yapılmış ve hukuki değişikliklere gidilmiştir. Soyadı Kanunu ile türdeş, homojen ve modern bir toplum meydana getirmek amaçlanmıştır. Bu kanunun halk tarafından anlaşılması, kabul görmesi ve uygulanması için yönetici kadro basından azami derecede faydalanmıştır. Bu çalışmada Soyadı Kanunu'nun toplum tarafından benimsenip uygulanmasında ulusal basının rolü açıklanmaya çalışılmıştır. 1934 yılında ülkenin önemli gazeteleri olan Akşam, Cumhuriyet, Hâkimiyeti Milliye (Ulus), Milliyet ve Vakit (Kurun) gazetelerinin konuyu ele alışı ve desteği ortaya konmuştur. Yapılan araştırmalarda basının "Soyadı Kanunu"nun, halk tarafından benimsenip uygulanmasında önemli bir rol üstlendiği, konunun sözcüsü ve yönlendiricisi olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: *Modernleşme, Ulus Devlet, Soyadı Kanunu, Basın, Öz Türkçe.*

THE ROLE OF THE NATIONAL PRESS IN THE ADOPTION AND IMPLEMENTATION OF THE SURNAME LAW, WHICH IS AN IMPORTANT STAGE OF TURKISH MODERNIZATION, BY THE PUBLIC

Abstract

The ruling team, who won the War of Independence and established a new state, with the proclamation of the Republic; In order to reach the level of contemporary civilizations and build an independent nation state, it has made many innovations in the political, social, cultural and administrative fields. The Republican administration acted with the aim of establishing a modern, homogeneous and homogeneous nation by purifying the newly established state from old identities and definitions. For this purpose, many innovations have been made in the social field and legal changes have been made. The Surname Law purpose to create a homogeneous, homogeneous and modern society. The administrative staff made maximum use of the press in order for this law to be understanding, acceptation and implementation by the public. In this study, the role of the national press in the adoption and implementation of the Surname Law by the society has been tried to be explained. In 1934, the country's important newspapers Akşam, Cumhuriyet, Hâkimiyeti Milliye (Ulus), Milliyet and Vakit (Kurun) addressed the issue and their support was revealed. Research has shown that the press plays an important role in the adoption and implementation of the surname law by the public and is the spokesperson and guide of the issue.

Keywords: *Modernization, Nation State, Surname Law, Press, Self Turkish.*

*Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, BİTLİS.
e-posta: suatozdag09@gmail.com, (https://orcid.org/0000-0002-9038-2844)

1.GİRİŞ

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte Çağdaş Türkiye, Osmanlı Devleti'nin son yüz yılında yapılan gelenekçi ve statükoyu koruyan sınırlı değişimler yerine, bağımsız bir ulus devletin inşasını ve ilelebet yaşamasını amaçlayan köklü, radikal ve istikrarlı bir çağdaşlaşma hareketi başlatmıştır. Türk modernleşmesinin temel amacı; "çağa ayak uydurma, eski kurumlardan kurtulup yeni kurumları ile ulus devlet inşa etme ve yeni kurulan devleti muasır medeniyetler seviyesine çıkarmaktır" (Aslan, 2006: 155-172). Cumhuriyet ile birlikte başlayan Türk çağdaşlaşması; geleneksel, işlevini yitirmiş kurumlar yerine zamanın gereklerine uyan kurum ve kuralları getirme sürecidir. Cumhuriyet Türkiye'sindeki çağdaşlaşma; ulus egemenliği ve bağımsızlık ilkesini temel alan bir özellik taşımaktadır. Berkes'in ifadesiyle: *"Cumhuriyet dönemindeki modernleşme, Osmanlının Devleti'nin son dönemindeki batılılaşma ve yenileşmeden farklı olarak gelenekçi bir yapıdan kurtulup radikal devrimler ile Türk ulusuna özgü bir çerçeveyi de ihtiva eden gerçek bir değişim ve modernleşmedir"* (Berkes, 2023: 526).

Cumhuriyetin ilan edilmesinin ardından, Batılı bir yönetim anlayışı benimsenmiş ve toplumun bu yönde dönüştürülmesine girişilmiştir. Türkiye'nin batıyı örnek almasının temelinde ise Batı Uygarlığının ve teknolojisinin ciddi anlamda gelişmiş ve ilerlemiş olmasıdır. Türk çağdaşlaşması, bazı yazarların iddia ettiği gibi salt Batı taklitçiliği olmayıp, Cumhuriyetin ilanından sonra çağdaşlığı temsil eden Batı uygarlığının toplumumuza ve ulus devlete uygun olan yönlerinin benimsenmesidir. *"Türk modernleşmesi tek bir alanda ve kulvarda değil, sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel ve teknolojik anlamda bir bütün olarak ve birbirini tamamlayıcı nitelikte olup; ülkenin ve halkın her alanda muasır medeniyetler seviyesine çıkmasını hedeflemiştir"* (Girgin, 2020: 227-246). Recep Peker'in ifadesiyle: *"Türk Devrimi rastgele olaylar silsilesi olmayıp, bir anlam bütünlüğü olan harekettir. Türk Devrimi evrensel bir olaydır"* (Peker, Ulus,18.12.1935: 1).

Çağdaş bir toplum olmak için her alanda devrim yapılması gerektiğini sürekli olarak vurgulayan Mustafa Kemal Paşa, bunun en önemli ayağının dilin ulusallaşmasından geçtiğini iyi biliyordu. Bu amaçla ilk olarak 1928 yılında harf devrimi yapıldı. 1 Kasım 1928'de kabul edilen yeni alfabenin amacı sadece Arap alfabesinin değiştirilmesi değildi. Bu değişimin bir diğer amacı da Türkçenin *"yabancı diller boyunduruğundan"* yazı alanında kurtulması ve milli benliğe kavuşmasının şekilsel olarak önünün açılmasıydı. Bir toplumun milli benliğe kavuşmasının temelinde ise tarihini ve geçmişini bilmesi yatıyordu. Bu nedenle çok köklü bir geçmişe sahip olan Türk Tarihini araştırmak ve gün yüzüne çıkarmak gerekliydi. Bu doğrultuda 1931 yılında *"Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti"* kuruldu. Bu cemiyet Türk Tarihini araştırma görevini üstlenirken, Türk Dilini araştırmak ve öz Türkçeyi gün yüzüne çıkarmak için de 1932 yılında *"Türk Dilini Tetkik Cemiyeti"* kuruldu (Atabay, 2012: 231-248). Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalar basına şu cümleler ile yansımıştı:

> *"Yeni Türkiye, yavaş yavaş asrî terakkinin en esaslı taraflarını benimsemiş olmakla beraber milli birliğe mâni teşkil eden bütün âdetlerden de vazgeçiyor. Türk lisanın tasfiyesi, Mustafa Kemal Paşa'nın başlıca meşgalelerinden biridir. Edirne'den Türkistan beldelerine kadar bir tek lisanın okunup anlaşılması neticesinde Türkiye'nin elde edeceği faydalar hesapsızdır"* ("Mustafa Kemal Yeni Bir Lisan Yaratmak İstiyor", Bursa Gazetesi, 11.10.1934: 1).

"Kültür inkılâbı ve Türk millî kimliğinin inşasındaki önemli bir aşama ise ailelerin öz Türkçe "Soyadı" almalarının kanunla zorunlu hale getirilmesiydi" (Aydın, 2019: 1379-1416). Atatürk'ün amacı, uygarlık yolunda her alanda yenileşme, iyiye, güzele doğru değişme, milli benliğinin bilincinde, her bireyi düşünebilen insanlardan oluşan çağdaş bir ulus yaratmaktı. Bu amaçla birbirinin devamı niteliğinde tamamlayıcı ve bütüncül devrimler yapmıştır. Türk çağdaşlaşması Mustafa Kemal'in belirlediği altı temel ilke üzerinden yürütülmüş ve gerçekleştirilmiştir. Çağdaş bir ulus inşasını amaçlayan bu devrimlerin özünde; toplumda yaşayan herkesin eşit kabul edilmesi, kendi gayret ve çalışmasından başka imtiyaz sahibi olmaması, ayrıcalıkların kaldırılması ve sınıf/zümre farkının bertaraf edilip halkın kendisinin hâkim olacağı bir toplum yapısının oluşturulması yatar (Avşar ve Kaya, 2013: 73-90). Bu amaçla yeni Türk Devleti'nde gerçekleştirilen en önemli devrimlerden biri de Soyadı Kanunu'nun kabul edilmesi ve toplumda ayrımcılığa sebep olan her türlü lakap ve unvanların kaldırılmasıdır (Ertan, 2000: 255-272).

Türkiye'de her ailenin öteden beri kullandığı ve sahip olduğu belirleyici ya da tanımlayıcı bir isim bulunuyordu.[1] Bunlara lakap[2] ya da şöhret[3] denilirdi. Öyle ki, bir kimsenin anılıp tanınması, mensup olduğu aile ismi ile olurdu. Bu lakap ya da sıfatlar bir nevi soyadı kullanımı gibiydi ama yasal bir zorunluluğu ve çerçevesi yoktu. Tabi bu kullanımlar çok farklı ve değişkenlik arz ediyordu (Dokuyan, 2016: 129-166). Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde bu durum, hem çağdaş dünya şartlarına uygun değildi hem de vatandaşların devlet hizmetlerinden eşit şekilde yararlanıp birey olarak farklılıkları ortadan kaldırmaya imkân vermiyordu. *"Bireyler arasında ayırıcı ve* ötekileştirici *bir yapı oluşturup eşitsizliklere yol açan birtakım unvanlar ve lakaplar, muasır medeniyetler seviyesine ulaşmaya çalışan ve çağdaş bir toplum hedefleyen yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne uygun bir yapı arz etmiyordu. Atatürk döneminde 1934 yılına kadar asrileşmek yönünde yapılan diğer tüm inkılâplar gibi bu kanunun da yeni bir insan ve toplum yaratma, başka ifade ile yeni bir ulus devlet meydana getirme girişiminin bir halkası olduğu söylenebilir"* (Özcan ve Üzen, 2019: 129-152).

1926 yılında kabul edilen Medeni Kanun, Soyadı Kanunu'na zemin hazırlayan önemli bir adımdır. Medeni Kanuna göre, aile isimlerinin alınması hükmü konulmuş, fakat bütünüyle hayata geçirilmemiştir (Doğaner, 2003: 316-338). Daha sonra Dâhiliye Vekâleti tarafından hazırlanan "*Soyadı Kanunu*" tasarısı, İcra Vekilleri Heyeti'nin 4 Mart 1933 tarihli toplantısında alınan karar üzerine, gerekçesiyle birlikte 11 Mart 1933'te TBMM Başkanlığına sunulmuştur. Kanunun gerekçesinde şu ifadeler yer almıştır:

> *"Her aile ve her fert için bir soy adı taşımak asırlardan beri yerleşmiş bir anane halini almıştır. Bizde ise bu hal isteğe bağlı bırakılmış olduğundan bu gün* görülen şekil meydana gelmiştir. Çok eskiden Türkler arasında da soy adı kullanmak ve hatta uzun zaman soy şecerelerini muhafaza etmek ve evlenme veya *her hangi bir iş için fert hakkında tetkikat yapılacağından her şeyden evvel soyu ve soyunu aramak bir türe olduğu görülür. Bugün de köylerde hemen soy adı olmayan ve kullanılmayan bir aileye ve ferde tesadüf edilmez. Medenî kanunda 25,26,153,259 uncu maddelerinde soy adına ait hükümler konmuştur. Şu vaziyete göre soy adı almağı kanuni bir mecburiyet haline koymak ve bunları nüfus kütüklerine kaydetmek ve herkes için bu adın üzerine tasarruf hakkını tesbit eylemek lazım geldiğinden bu kanun tanzim edilmiştir. Kanunla mevcut bütün soy atlarının nüfus kütüklerine yazdırılması ve soy adı olmayanların yeni bir ad seçerek bunu yazdırması mecburiyeti konmuştur"* (TBMMZC, 4/23, 16.6.1934: 191-202. ve 203 nolu Komisyon Raporu).

TBMM'ye sunular Soyadı Kanunu tasarısı, sadece devletin bireyleri ya da bireylerin birbirlerini daha açık kimliklerle ayırt etmeleri için gündeme gelmiş hukuksal bir düzenleme olmayıp, ulus kimliği inşa etmek ve toplumu geleneksel dini kodlardan kurtarıp, çağdaş ve batılı tanımlara sahip birey ortaya çıkarmaktır (Aslan, 2006: 155-172).

TBMM Başkanlığı, tasarıyı gerekli incelemeleri yapmaları için 13 Mart 1933'te Adliye Encümenine havale etmiştir. Gerekli incelemeler yapıldıktan sonra 21 Mayıs 1934'te Adliye Encümenliği'nden Meclis Başkanlığı'na gönderilen kanun tasarısı (TBMMZC, 4/23: 5-15), 16 Haziran 1934'te TBMM'nde görüşülmeye başlanmış (TBMMZC, 4/23, 16.6.1934: 191-202) ve uzun görüşmelerden sonra kanun 21 Haziran 1934'te kabul edilmiştir. (TBMMZC, 4/23, 21.6.1934: 259). Kanun, 2 Temmuz 1934 tarih ve 2741 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış (Soy Adı Kanunu, Kanun No: 2525, 1934) ve kanunun yayınlandığı tarihten itibaren altı ay sonra (2 Ocak 1935) yürürlüğe gireceği belirtilmiştir. Soyadı Kanunu, kabul edildikten sonra Başbakanlık, kurumlara bir yazı göndererek, devlet memurlarının ve çalışanların örnek teşkil etmesi açısından, hızlıca soyadı alma ve tescil etme işlerini yapmalarını istemiştir (Gökalp, 1996: 50).

Soyadı Kanunu kabul edildikten sonra, 24 Kasım 1934 tarihinde *"Malatya mebusu İsmet Paşa ve arkadaşlarının, Kemal öz adlı Cumhur Reisimize verilen soy adı hakkında kanun teklifi"* Meclis tarafından kabul edilmiş ve *"Kemal öz adlı Cumhur reisimize 'Atatürk' soy adı verilmiştir."* (TBMMZC, 4/25, 24.11.1934: 32-35). 1 Aralık 1934'te de Kocaeli Milletvekili İbrahim Süreyya Bey, *"Kemal öz adlı Cumhur Reisimize verilen 'Atatürk' soyadının hiçbir kimse tarafından öz ve soy adı olarak kullanılmaması hakkında"* bir kanun teklifi sunmuştu. Bu teklif, 17 Aralık 1934'te Meclis'te kabul edilmiş ve Atatürk soyadının yalnız Mustafa Kemal Atatürk'e ait olduğu, başka kimseler

[1] Örneğin: Molla'nın oğlu Ahmet, Kadızadeler, Saraçoğlu, Beyzadeler, Çepnililer, Ademgiller vs.
[2] Bkz. TDK: Bir kimseye, bir aileye kendi adından ayrı olarak sonradan takılan, o kimsenin veya o ailenin bir özelliğinden kaynaklanan ad.
[3] Bkz TDK: Bir kimsenin herkesçe bilinen, onunla meşhur olduğu adı veya lakabı.

tarafından kullanılamayacağı kanunla tescil edilmiştir (TBMMZC, 4/25, 17.12.1934: 202-203). Soyadı Kanunu, yürürlüğe girmeden önce de işleyişin belli bir düzen ve nizam içerisinde yürütülmesi için Bakanlar Kurulu tarafından 24.12.1934 tarihinde *"Soyadı Nizamnamesi"* çıkarılmıştır. Elli dört maddeden oluşan bu nizamname 27 Aralık'ta Resmi Gazete'de yayımlanmıştır (Özcan ve Üzen, 2019: 129-152). Nizamname özellikle alınacak soyadların öz Türkçe olmasını gerektiğini belirtmiştir. 2 Ocak 1935 tarihinde uygulanmaya başlayan Soyadı Kanunu, vatandaşlara 18 aylık bir süre tanımış ve vatandaşların 2 Temmuz 1936 tarihine kadar soyadı almasını zorunlu kılmıştır.

Soyadı Kanun'unun devamı niteliğinde ve onu tamamlayan bir özellik ihtiva eden "*Unvan ve Lakapların Kaldırılmasına Dair Kanun*" da, 26 Kasım 1934 tarihinde Meclis tarafından kabul edilmiştir. Bu kanunla *"Hoca, Molla Ağa, Efendi, Hacı, Hafız, Bey, Beyefendi, Paşa, Hanım, Hanımefendi, Hazretleri gibi lakap ve unvanlar*" kaldırılmıştır (Efendi, Bey, Paşa gibi lakab ve unvanların kaldırıldığına dair kanun, Kanun No:2590, 1934). Kanunun ana hedefi, kişilerin kanundan önce kullandıkları *"lakap ve unvanları soyadı olarak almalarına engel olmaktı"* (Doğaner, 2007: 251). Böylece lakap ve unvanları ile toplumda kendilerine ayrıcalık tanıyanların ayrıcalıklarına son verilmek istenmiştir. "Soyadı Kanunu" ile "Unvan ve Lakapların Kaldırılmasına Dair Kanun", toplumda ayrıcalıksız ve kaynaşmış bir kitle yaratmak için düşünülmüş bir adım şeklinde yorumlanmıştır. Vatandaşların kendilerini birey olarak tanımlayacağı söz konusu kanunların kabulüyle, *"batılı tarzda yurttaş bilincinin gelişmesi hedeflenmiştir"* (Ertan, 2000: 255-272). Yine toplumda çağdaşlaşmayı hedefleyen, ulus kimliğin inşası ve demokratik bir toplum oluşturma amaçları doğrultusunda "*Soyadı Kanunu"*nun hemen akabinde "*Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkı"*nın verilmesi ile "*Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun*" çıkarılmıştır.

Bu çalışmada, "*Soyadı Kanunu*"nun halk tarafından benimsenip uygulamaya konulması esnasında ulusal basının konuya bakışı ve desteği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Dönemin TBMM Zabit Cerideleri ve gazeteleri incelenerek hazırlanan çalışmada; Soyadı Kanunu ve ilgili diğer yasal düzenlemelerin yapılması esnasında basının konuya yaklaşımı, değerlendirmeleri, duyarlılığı ve kamuoyu oluşturarak bu kanunun halk tarafından benimsenmesinde üstlendiği rol ele alınmıştır. Bu amaçla 1934-1935 yıllarında ülkenin önemli/yüksek tirajlı beş ulusal gazetesi incelenerek çalışma hazırlanmıştır. Bu gazeteler: Akşam, Cumhuriyet, Hâkimiyeti Milliye (Ulus), Milliyet ve Vakit (Kurun). Bu gazetelerin kanunla ilgili yaptıkları haberler, tavsiyeler ve köşe yazıları incelenerek konuya yaklaşımları ve katkıları açıklanmaya çalışılmıştır.[4] Bu çalışmanın, "*Soyadı Kanunu*"nun kabulü ve Türk basınının konuya verdiği desteğin anlaşılmasına katkı sunacağı kanaatindeyiz.

2. AKŞAM GAZETESİNE GÖRE SOYADI KANUNU

Akşam Gazetesi[5], 1918 yılında yayın hayatına başlamıştır fakat arşivlerdeki en eski nüsha 10 Ocak 1919 tarihine aittir. 1934 yılında günlük ve on iki sayfa olarak çıkarılan gazetenin yayıncıları Hikmet Feridun ve Necmeddin Sadık Sadak'tır.

Akşam gazetesi, Soyadı Kanunu'nu çok yakından takip eden ve her adımını sayfalarına taşıyan bir gazetedir. Kanunun Meclis'e ilk gelişinden son aşamasına kadar bütün ayrıntısıyla haber yapan Akşam gazetesi, 20 Kasım 1934 tarihinden başlayarak 30 Ocak 1935 tarihine kadar kesintisiz olarak her gün haber yapmış ve konuyu gündemde tutmuştur. Akşam gazetesi; kanunun Mecliste görüşülmesi esnasında yapılan konuşmalar, kanunun tam metni, kanunun resmi gazetede yayınlanması, devlet erkânının ve devlet memurlarının soyadı alması, Mustafa Kemal Paşa'ya "Atatürk" soyadının verilmesi, İsmet Paşa ve diğer devlet büyüklerinin soyadı alması, soyadı örnekleri, Türk Dilini Tetkik Cemiyetinin belirlemiş olduğu öz Türkçe soyadları, "Unvan ve Lakapların Kaldırılmasına Dair Kanun", Soyadı Nizamnamesi'nin kabul edilmesi, soyadı alan ünlü kişiler, soyadı alan tanınmış aileler, halkın soyadı almak için göstermiş olduğu ilgiyi sayfalarına taşımış ve bazen de köşe yazıları yoluyla kanunun ehemmiyetinden ve milli devlete sağlayacağı katkılardan söz etmiştir.

[4] Makalede verilen başlıklar ve haber içerikleri, asıllarına sadık kalınarak orijinal bir şekilde aktarılmıştır. Bu nedenle başlıklar ve haber içeriklerinde kelime farlılıkları, imla ve yazım hataları bulunmaktadır. Orijinallerinin bozulmaması adına bu kelimeler ve cümlelere dokunulmamış, olduğu gibi burada verilmiştir.

[5] İstanbul'da yayın hayatına başlayan bir gazete olup, yayıncıları Necmeddin Sadak, Ali Naci Karacan ve Kâzım Şinasi'dir. (Akşam, 10.01.1919). Devamlı olsa da 1928 yılına kadar düzenli bir yayın süreci yoktur. 1 Temmuz 1928 tarihinden itibaren günlük olarak çıkmış ve kesintisiz bir şekilde yayına devam etmiştir. 1 Kasım 1928'de kabul edilen harf devriminden sonra 3 Aralık 1928 tarihinden itibaren Latin harfleriyle yayınlanmaya başlamıştır. (Akşam, 3.12.1928).

Soyadı Kanunu, 16 Haziran 1934 tarihinde Meclis gündemine gelmiş ve görüşmeler başlamıştır. Akşam gazetesi konuyu şu başlıkla vermiştir: "*Soyadı Kanunu; dün lâyihanın heyeti umumiyesi Mecliste kabul edildi*". Haberin devamında ise Meclis'te yapılan görüşmeler ve vekillerin yaptığı konuşmalar hakkında ayrıntılı bilgi vermiştir ("Soyadı Kanunu", Akşam, 17.06.1934: 3). Gazete 9 Temmuz'da ise *"Soyadı Kanunu ile ilgili Kanunun tatbiki için talimatname hazırlanıyor"*, başlığını kullanmış ve haberin devamında kanunun süreleri ve para cezaları ile ilgili bilgiler verilmiştir ("Kanunun tatbiki için talimatname hazırlanıyor", Akşam, 9.07.1934: 4). 15 Kasım 1934 tarihinde gazetenin sayfalarında; "*Soyadı Nizamnamesi'nin*" hazırlandığını ve Dâhiliye Vekâleti tarafından nizamnamenin Başbakanlığa gönderildiği yazıyordu ("Soyadı Nizamnamesi Hazırlandı", Akşam, 15.11.1934: 3). Konuyu sürekli gündemde tutan gazete 20 Kasım'da soyadı alan memurları haber yapmıştır. Haberde memurların soyadı aramaya ve almaya başladığı, evvelden soyadı olan ailelerin ise bunları öz Türkçe soyadı ile değiştirme yoluna gittiklerini belirtiyordu ("Memurlar şimdiden ad bulmağa başladılar", Akşam, 20 Kasım 1934: 1-2). Gazete, 21 Kasım tarihinde *"Bay"* ve *"Bey"* kelimeleri üzerine çok açıklayıcı ve bilimsel bir köşe yazısı yayınlamıştır. Köşe yazısında:

> *"Bey, efendi, ağa yerine bundan böyle «Bay» sözünü kullanacağımızı gazeteler yazdılar. Frenklerin herkese «Mösyö» dediği gibi, biz de herkese «Bay» diyecekmişiz. Bu, doğru olmasa gerek. Bay ile Bey arasında münasebet yoktur. Kullandığımız «bey» eski Türkçedeki «beg*» den gelir. Bay *ise, Türkçe «zengin» demektir." İfadelerine yer verilmiş ve yazının devamında Orhun Abideleri, Kaşgarli Lügatı ve Uygur metinlerinden deliller sunarak bu bilgiler ispat edilmiştir. Yazının sonunda ise; "Bugün Türkler arasında konuşulan bütün şivelerde «beg*» hâlâ prens, hâkim, hükümdar karşılığıdır. «Bay» sözünü yalnız şimal Türkleri «bey» yerine kullanırlar. Fakat bu kullanış, onlarda ticaretle zengin olmuş kimselerin bir nevi aristokrasi lâkabıdır. Tarihini yazmak burada uzun sürer. Onlarda da Bay, beg'den gelmiş değildir, «zengin» den kalmadır" şeklinde açıklamamlar yapmıştır* ("Bey=Bay", Akşam, 21.11.1934: 1).

Gazete, ertesi gün yazdığı haberde ise birçok sayıda mebusun ve İstanbul Daimi Encümenlerinin soyadı aldığı, kadınların ise 'madam, matmazel' yerine 'bayan' kelimesini kullanacağını yazmıştır ("Bay, Bayan: Soyadı alanlar çoğalıyor", Akşam, 22.11.1934), 23 Kasım tarihinde ise gazete Türk Dili Tetkik Cemiyetinin bir düstur çıkaracağını bildiriyor ve soyadı alan devlet erkânını yazıyordu ("Soyadı: Türk Dili Tetkik Cemiyeti bir düstur çıkaracak", Akşam, 23.11.1934: 3).

Soyadı Kanunu ve uygulamasındaki en önemli gelişmelerden biri ise hiç şüphesiz Mustafa Kemal Paşa'ya "*ATATÜRK*" soyadının verilmesidir. İsmet Paşa ve 22 milletvekilinin 24 Kasım 1934 tarihinde verdiği teklif ile kabul edilen bu yasa gazetelerde büyük yer bulmuş ve farklı iltifatlar ile manşete taşınmıştır. Akşam gazetesi de; "*ATATÜRK: Gazi Mustafa Kemal Hz., dün İsmet paşanın teklifi ve Büyük Millet Meclisinin karar ile "ATATÜRK" soy adını almışlardır."* ("Atatürk", Akşam, 25.11.1934: 1-2) başlığıyla bu önemli gelişmeyi manşetten vermiştir. Bu kanundan sonra halk arasında soyadı alma ve alınan soyadları gazetelerde neşretme konusunda büyük bir yarış başlamıştır. Akşam gazetesi de her gün alfabetik sırayla olmak üzere sayfalarından soyadı örnekleri vermiş ve halkın soyadı alması konusunda büyük bir çaba harcamıştır ("Soyadları", Akşam, 26.11.1934: 4).

Soyadı Kanunu'nun devamı ve tamamlayıcısı olan "*Unvan ve Lakapların Kaldırılmasına Dair Kanun*" ise 26 Kasım 1934 tarihinde Meclis'te kabul edilmiştir. Bunun üzerine gazeteler bu konuyu da manşetten duyurarak kanunun tam metnini yayınlamış ve çıkarılan yasaya büyük destek vermişlerdir. Akşam gazetesi konuyu: *"Bey, Paşa, Efendi, Hanım denmeyecek: Meclis, bu hususta ki kanun lâyihasını kabul etti."* başlığıyla okuyucuya duyurmuştur. Haberin devamında Meclis'te yapılan konuşmalar aktarılmış ve kanunun niçin çıkarıldığı izah edilmiştir ("Bey, Paşa, Efendi, Hanım denmeyecek", Akşam, 27.11.1934:1-3). Aynı gün gazetede yer alan bir diğer haberde de:

> *"Atatürk, İsmet Paşa'ya İnönü, meclis reisine de Öz Alp adını verdi" bilgisini vermiştir. Haberin devamında ise şu ifadeler yer almıştır: "Başbakan İsmet paşaya Reisicumhur Atatürk tarafından soyadı olarak İnönü adı verilmiştir. Bu hususta Atatürk'ün mektubu sureti şudur: Başvekâlete; Başvekil İsmet paşa Hz. nin, inkılâp tarihimizin ilk şerefli ve parlak sayfası olan İnönü meydan muharebelerinin başkahramanı olmuş bulunması itibariyle soyadı kanunu icabı olarak alacağı aile isminin "İnönü" olmasını çok yerinde bulduğumdan kendilerine bu soyadını tevcih ettiğimi bildiririm. Cumhurreisi Atatürk tarafından Büyük Millet Meclisi Başkanı Kâzım Paşaya da 'Özalp' adı verilmiştir"* ("İsmet Paşa İnönü", Akşam, 27.11.1934: 1-2).

Bu örnekte olduğu gibi Mustafa Kemal Paşa, yakın çalışma arkadaşlarına ve birçok devlet erkânına bizzat kendisi öz Türkçe soyadı vermiştir.

Gazete bu tarihten itibaren 30 Ocak 1935 tarihine kadar her gün sayfalarından soyadı alanları vermiş, örnek soyadılar tavsiye etmiş ("Soyadı", Akşam, 29.11.1934: 3; "Soyadı Alanlar Çoğaldı", Akşam, 30.11.1934: 4), ayrıca öz Türkçe soyadı almanın nasıl olması gerektiği ve önemi hakkında çeşitli köşe yazıları yayınlamıştır. 28 Kasım 1934'te *"Bütün memurlar birer soyadı alıyorlar"* başlığıyla Türkiye genelinde soyadı alan belediye başkanları, müdürler, Halk Fırkası İdare Heyeti üyeleri, mektep müdürlerinin isimlerini yayınlamıştır ("Bütün memurlar birer soyadı alıyorlar", Akşam, 28.11.1934: 1-3). Gazete aynı gün "Çevirme Yapmayalım" başlığıyla verdiği köşe yazısında öz Türkçe kullanımıyla ilgili önemli bir bilgilendirme yaparak halkı aydınlatmaya çalışmıştır. Gazete 29 Kasım günü de "*Eski Türk, adını nasıl alırdı?"* başlıklı bir köşe yazısı yayınlamıştır. Köşe yazısında:

> *"Soyadını beğenen beğenene, seçen seçene... Bugüne değin işittiğimiz, okuduğumuz soyadlarının çoğunu bir sıraya dizdik mi, kendimizi erler, yiğitler obasında sanmamak kolay değildir! Gerçek, soyadı alınırken onun ne anlattığına pek bakılmaz. Ancak, eski Türkler, soyadını kolay kolay alamazlarmış, alınan adın, alan adama yakışması gerekmiş."*

Bu bilgilerden sonra yazar Dede Korkut kitabından "*Boğaç"* isminin hikâyesini örnek vererek eskiden Türklerin nasıl soyadı aldıklarını anlatmıştır ("Eski Türk adını nasıl alırdı", Akşam, 29.11.1934: 1-2). Gazete soyadı alanların isimlerini yayımlayıp örnek soyadılar tavsiye ederken, bu konuyla ilgili güzel gelişmeleri de sayfalarına taşımıştır. Gazete 11 Aralık günü, *"İş bankası güzel bir usul buldu"* başlığıyla verdiği haberde iş bankasının uygulamasını okuyuculara aktarmıştır. Haberin devamında ise:

> *"Soyadı alma işi ehemmiyetli bir alâka ile devam etmektedir. Türkiye İş bankası memurlarının çift isim almamalarını temin maksadı ile umumî merkez bir cetvel hazırlamaktadır. Bu cetvel bankanın bütün şubelerine gönderilecek ve her memur intihap ettiği ismin kenarını çizecektir. Bu suretle iş bankası memurlarının hepsi de ayrı ayrı soyadları almış olacak ve karışıklığa meydan verilmeyecektir. 935 yılına girilirken memurların imzaları soyadları ile tescil olunacaktır." ifadelerine yer verilmiştir* ("İş bankası güzel bir usul buldu", Akşam, 11.12.1934: 1-2).

Akşam gazetesinin verdiği bir habere göre bu kanunun çıkmasından sonra Batı Trakya'da yaşayan Türkler bile soyadı alma yoluna gitmişlerdir. Gazetenin 23 Aralık 1934 tarihli nüshasında: *"Garbî Trakya'da soyadı alanlar*" başlığıyla verilen haberde:

> *"Türkiye'deki soyadı kanunu burada büyük bir alâka ile karşılanmıştır. Buradaki birçok Türkler soyadı almışlardır. Meselâ Gümülcine Türk Cemaati Reisi Baytar Mehmed Hilmi 'Haydar', cemaat idare heyeti azasından Kitapçı Mustafa Hilmi 'Öztürk', cemaat azasından Süleyman 'Aköz', cemaat azasından Arif 'Eren' isimlerini almışlardır. Hemen bütün muallimler soyadı almışlardır."* İfadelerine yer verilmiştir ("Garbî Trakya'da soyadı alanlar", Akşam, 23.12.1934:1-3).

24 Aralık 1934 tarihinde kabul edilen Soyadı Nizamnamesi, halkı aydınlatmak amacıyla gazete tarafından yayımlanmıştır. Gazete, hem *"Soyadı Kanunu'nu"* hem de nizamnameyi 3 gün boyunca sayfalarından yayımlayarak halkı bu konuda aydınlatmıştır. 24-25-26 Aralık'ta *"Soyadları nasıl seçilecek – Kanunun ve nizamnamenin metinleri"* başlığıyla verilen haberde vatandaşları aydınlatmak için şu bilgilere yer verilmiştir:

> *"Bütün vatandaşlar kendilerine birer soyadı seçmek için büyük ve derin bir alâka gösteriyorlar. Şimdiye kadar soyadı alanlar binleri bulmuştur. Hâlbuki soyadı seçmek, kimlerin aynı ad altında birleşebileceklerini anlamak bir takım kanun ve nizami esaslara dayanmaktadır. Okuyucularımıza, soyadı seçerken, bir yanlışlığa düşmemelerini temin için soyadı kanunu ile son günlerde devlet şûrası tarafından tetkik ve hükümetçe kabul edilerek neşredilen nizamnameyi aşağıya derç ediyoruz."* diyerek 3 gün boyunca nizamnameyi yayımlamış ve halkı bilgilendirmiştir ("Soyadları nasıl seçilecek – Kanunun ve nizamnamenin metinleri", Akşam, 24-25-26.12.1934: 3-4).

Gazetenin 27 Aralık tarihli nüshasında ise şu haber yer almıştır: *"Memurların soyadları vekâletlerdeki sicil defterlerine geçirilecek. Memurların soyadları, mensup oldukları vekâletlerdeki sicil defterlerine geçirilecektir.*

Bu muamele ikinci kânun sonuna kadar tamamlanacaktır. Zaten memurların mühim bir kısmı soyadı almıştır." Haberin devamında ise *"Yeniden soyadı alanların isimlerini aşağıya yazıyoruz"* ara başlığıyla soyadı alan yüzlerce kişinin ismi verilmiştir ("Memurların soyadları vekâletlerdeki sicil defterlerine geçirilecek", Akşam, 27.12.1934: 3-4).

Ocak (1935) ayı boyunca soyadı haberleri vermeye devam eden gazete, 5 Ocak 1935 tarihinde; *"Nizamnamenin tatbikî için bir komisyon toplanacak"* başlığı ile yaptığı haberde şu bilgileri vermiştir: *"Soyadı hakkındaki nizamnamenin tamamı ile tatbiki için şehrimizde de bir komisyon toplanacaktır. Komisyon belediye reis muavini Hâmid Oskay'ın reisliği altında çalışacaktır. Yeni nizamname neşredildiğine göre komisyon bayram ertesi toplantılara başlayacaktır*" ("Nizamnamenin tatbikî için bir komisyon toplanacak*"*, Akşam, 05.01.1935: 1-2). 15 Ocak tarihli verilen haberde ise; *"Bu komisyon talimatnamenin tatbikine nezaret edecektir. Şimdiye kadar nüfus memurlukları tarafından tescil edilen soyadları, talimatnameye uygun değilse, ilk müracaat edenin hakkı mahfuz kalmak üzere aynı soyadını alıp da daha sonra kendilerini tescil ettirenlerin soyadları tashih edilecektir."* ifadelerine yer verilmiştir ("Talimatnamenin tatbiki için bir komisyon toplanıyor", Akşam, 15.12.1935: 3). 26 Ocak 1935 tarihli haberde ise mahalle mümessillerinin nasıl çalışacağı ve talimatnamenin nasıl tatbik edileceği komisyon tarafından görüşülmüştür. Haberin devamında:

> *"Yeni talimatnameye göre soyadı işlerini görebilmek için her mahallede bir mümessil bulundurmak lâzımdır. Kendisine bir soyadı seçenler, ilk önce bu mahalle mümessillerine başvuracaklar, mümessilden matbu bir soyadı varakası alacaklar ve bunu doldurarak nüfus memurlarına vereceklerdir. Mahalle mümessili kendi mahallesinde kimlerin soyadı aldıklarını bir deftere yazacaktır. Bu defterlerin tutulmasından başlıca fayda, aynı mahallede bulunanların ayni soyadı almalarının önünü almak ve kanunun meriyet tarihi olan 2 Temmuz 936 tarihine kadar herkesin bir soyadı edinmelerini temin etmektir. Mahalle mümessilleri mahallesindeki vatandaşların birer soyadı almalarına da rehberlik edecektir." bilgisine yer verilmiştir* ("Mahalle mümessilleri ne suretle seçilecek", Akşam, 26.01.1935:1-2).

Akşam gazetesi Şubat ayında da sayfalarından soyadı alanların isimlerini ve soyadı örnekleri vermeye devam etmiştir.

3. CUMHURİYET GAZETESİNE GÖRE SOYADI KANUNU

7 Mayıs 1924 tarihinde İstanbul'da yayın hayatına başlayan Cumhuriyet gazetesinin kurucusu ve başyazarı Yunus Nadi'dir (Abalıoğlu).[6] 1934 yılında günlük ve sekiz sayfa olarak çıkarılan gazetenin yayıncısı ve başyazarı yine Yunus Nadi'dir.

Cumhuriyet gazetesi de Akşam gazetesi gibi "Soyadı Kanunu"nu çok yakından takip etmiş, her ayrıntısını sayfalarına taşımış ve kanunun halk tarafından benimsemesi için bu konuya büyük destek vermiştir. Soyadı Kanunu'nun Meclis gündemine gelişini Cumhuriyet gazetesi şu başlıkla vermiştir: *"Soyadı Layihası: Mecliste dün layihanın lüzumu hakkında hararetli münakaşalar oldu ve nihayet müzakere kararlaştırıldı."* Haberin devamında ise Meclis'te konu hakkında söz alan Refet Bey, Şükrü Kaya Bey, Hasan Reşit Bey, Salah Cimcoz ve Nazım Beyler'in konuşmalarına kısaca yer verilmiştir:

> *"Refet Bey (Bursa); Bu* işte çok geç kalındığını, bundan sonra soyadının memleketimizde esasen mevcut olduğunu, Avrupa'daki soyadları ile memleketlerimizdeki soyadlarının menşelerinin aynı olduğunu bildirdi. Dâhiliye Vekili Şükrü Bey; Soyadlarının menşei hakkında Refet Bey'e iştirak ettiğini anlattıktan sonra kanunun behemehâl lazım olduğu mütalaasında bulundu. Hasan Reşit Bey (Malatya); Kendisinin Söylemezoğlu olduğunu anlatarak söze başladı. Neticede kanunun kabulünü istedi. Salih *Cimcoz ve Nazım Beylerde uzun delillerle bunun lüzumunu kaydederek kanunun müzakeresini istediler."* ("Soyadı Layihası", Cumhuriyet, 17.06.1934: 1-2).

[6] Cumhuriyet gazetesi günümüzde de yayınına devam eden, Türkiye Cumhuriyetinin en eski gazetesidir. Cumhuriyet, 7 Mayıs 1924 tarihli ilk nüshasında, Yunus Nadi tarafından kaleme alınan gazetenin yayın ilkelerini anlatan bir yazı yayımlamıştır. Bu yazıda Nadi, Cumhuriyet gazetesinin yeni rejimin temsilcisi ve savunucusu olduğunu, Türk basını içinde yenilikçi bir yayın politikası geliştireceklerini, ülkede gerçek bir demokrasinin kurulması için çalışacaklarını ifade etmiştir. (Cumhuriyeti Takdim, Cumhuriyet, 7 Mayıs 1924: 1). Gazete ilk yayın hayatına başladığında sekiz sayfa olarak basılmıştır ve yaklaşık 7 bin tiraja ulaşmıştır. 1928 yılında Latin harfleriyle basılmaya başlayan gazete, bazı günlerde on iki sayfa olarak basılsa da yine sekiz sayfa olarak yoluna devam etmiştir. 1939 yılında ise gazetenin tirajı 62 bine ulaşmıştır (Atatürk Ansiklopedisi, Cumhuriyet Gazetesi).

Gazete 22 Kasım 1934 tarihinden başlayarak 30 Ocak 1935 tarihine kadar her gün sayfalarından soyadı alanları vermiş, örnek soyadları tavsiye etmiş ve öz Türkçe soyadı kullanımı konusunda halkı aydınlatmaya çalışmıştır. 22 Kasım tarihli nüshada; "Herkes soyadı aramakla meşgul" başlığıyla verdiği haberin devamında *"memurlar ikincikanun sonuna kadar tescil ettirmiş olacaklar"* başlığıyla okuyucuları aydınlatan gazete, haberde memurların soyadı almasını, kimlerin soyadı aldığını, soyadı almanın devlet işlerinde ne kadar önemli olduğu üzerinde ayrıntılı bilgilendirme yapmıştır ("Herkes soyadı aramakla meşgul", Cumhuriyet, 22.11.1934: 1-3). Yine Soyadı Kanunu'nun önemli aşamalarından biri olan Mustafa Kemal Paşa'ya soyadı verilmesi konusunu *"Gazi Hz. Dün Meclisten çıkan kanunla "Atatürk" soyadını aldılar. Başvekil İsmet Paşanın kanun teklifi alkışlar arasında ve ittifakla kabul olundu."* başlığıyla sayfalarına taşımıştır ("Ulu Önderin soyadları", Cumhuriyet, 25.11.1934: 1-4). Gazetenin 27 Kasım tarihli nüshasında ise İsmail Müştak tarafından kaleme alınan ve "*Atatürk*" soyadının niçin verildiğine dair dikkat çeken bir yazı yayımlanmıştır:

"Atatürk…

Ona niçin "ATATÜRK" dedik? Niçin mi?

Daha iyisini diyemez, daha büyüğünü vermezdik de onun için.

Türklükten daha temiz soy, atalıktan daha yüce boy tanımıyorduk da onun için.

Gönüllerimizde yaşamış, gözyaşlarımızda büyümüştü de onun için.

Onun hamuru Türk sızılarının ateşiyle, onun fidanı Türk acununun güneşiyle pişmişti de onun için.

Türklük onda öz benliğini bulmuş, o Türklükte kendi yolunu görmüştü de onun için.

Onun dileğiyle Türkün yüreği bundan daha ünlü bir ad üzerinde birleşemezdi de onun için.

Geçmişi geleceğe bağlayan büyük yol üstünde onun hızına Türk atasının sesinden başkası yetişemezdi de onun için.

ATATÜRK derin bir inançla sonsuz bir kıvançtan doğdu.

Onun adını düşünmeden koyduk, konuşmadan anlıyoruz.

ATATÜRK Türkün ta kendisidir. Türk'e kutlu olsun…" ("Atatürk", Cumhuriyet, 27.11.1934: 1).

Lakapların kaldırılmasına dair 26 Kasım'da kabul edilen kanunu ise gazete "*Eski devirlerin artığı lakap ve unvanlar kaldırıldı"* başlığıyla okuyucuya vermiştir. Haberin devamında; *"Dünkü Mecliste çok mühim kararlar verildi. Ağa, hacı, hafız, hoca, efendi, bey, beyefendi, paşa, hanım, hanımefendi, molla ve hazretleri gibi tabirler bundan sonra kullanılmayacak"* bilgisine yer verilmiştir ("Eski devirlerin artığı lakap ve unvanlar kaldırıldı", Cumhuriyet, 27.11.1934: 1-2). Gazete bu lakapların toplumda kullanılmasının sakıncalarını anlatarak, resmi beyana yakın bir açıklama ile toplumsal ayrımcılığa sebep olduğunu o yüzden kaldırılmasının çok doğru bir karar olduğunu ifade etmiştir.

Yunus Nadi 28 Kasım'da "*Lakapların Kaldırılması*" ile ilgili bir başyazı kaleme almış ve yazısında hem yeni kanunu hem de soyadı kanununu değerlendirmiştir. Nadi yazısında:

> *"Türk adlarının sonlarında kullanılan ağa, bey, efendi, hanım, paşa gibi artık sözler bütün bütün ortadan kaldırıldı. Bundan geri Türk artık yalnız adıyla ve lakabıyla anılacak. Hükümet bu kanunun taslağını verirken niçin böyle istediğini anlatan ön yazısında Türk budunu içinde kişileri yüksekli alçaklı* türlü şekillerde (derecede) gösteren bu sözlerin demokrasi temellerine uygun olmadığını söylüyor. Bize birdenbire tuhaf görünecek amma işin böyle olduğu da biraz düşünmekle pek kolay anlaşılır… Bundan sonra oluş işlerinde ve resmi işlerde her Türk kendi adı ve soyadı ile anılacaktır."

İfadelerini kullanmıştır. Yazının devamında "*Soyadı Kanunu*" uygulamasına da değinen Yunus Nadi, toplumsal kargaşaya mahal vermemek adına daha düzenli bir şekilde soyadı alım işinin yapılmasının gerekliliğini vurgulamış ve hep yeni soyadı buluşların çok doğru bir gidiş olmadığını belirtikten sonra herkesin öteden beri var olan soyadların kullanılmasının faydalı olacağını ifade etmiştir (Yunus Nadi, "Ulusal Bir Yürüyüş Daha: Adlar ve Lağaplar", Cumhuriyet, 28.11.1934: 1-2).

Gazete 28 Kasım tarihli nüshasında yine Soyadı Kanunu ile ilgili şu haberi vermiştir: *"Bütün ulus soyadı bulmakla meşgul… Herkes öz Türkçe birer ad seçmektedir. Meb'usların hemen hemen hepsi soyadı almış gibiler. Yeni soyadı alan mebuslardan Refik Koraltan (Konya), Rasih Satir (Antalya), Hamdi Aksoy (İzmir), Hasan Saka (Trabzon), Halit Bayrak (Mardin)"* ("Bütün ulus soyadı bulmakla meşgul", Cumhuriyet, 28.11.1934: 1-2). 30 Kasım'da ise "Öz Türkçeyle: Ulusal Ad" başlıklı bir köşe yazısıyla niçin herkesin bir Türkçe isminin ve soy isminin olması gerektiği üzerinde durulmuştur. Yazıda dikkat çeken ifadeler şunlardır: *"…Kişinin diriminde bu kadar yüksek örünü olan adın hiç işkil (şüphe) yok ki o kişinin bağlı olduğu ulus dilinden olmalıdır ki kişi bu adı ile kendi öz varlığını yaşadığını duysun, göğsü kabarsın, kendi varlığının yüceliğini yüreğinde derin bir sevgi ile duysun*" ("Öz Türkçeyle: Ulusal Ad", Cumhuriyet, 30.11.1934: 3). Gazete aralık ayı boyunca da soyadı ile ilgili çeşitli haberler vermiş, her gün soyadı alanların ismini ve soyadı örneklerini sayfalarından yayınlamıştır. 2 Aralık 1934 tarihinde ise halkı bilgilendirmek için Soyadı Kanunu'nun tam metnini gazetenin 6. sayfasında yayımlamıştır ("Soyadı Kanunu", Cumhuriyet, 02.12.1934: 6-7). Gazete yine 23-24 Aralık tarihlerinde Soyadı Nizamnamesi'nin tamamını sayfalarında neşrederek halkı bilgilendirmiştir ("Soyadı Nizamnamesi", Cumhuriyet. 23-24.12.1934:3).

2 Ocak 1935 tarihinde ise gazete: "*Soyadı kanunu meriyete girdi: Tatbikatta müşkülat çıkması muhtemel*" başlığıyla Soyadı Kanunu'nun yürürlüğe girdiğini okurlarıyla paylaşmıştır. Haberin devamında:

> *"Soyadı Kanunu bugünden itibaren resmen tatbik mevkiine girmektedir. Mamafih İç İşleri Bakanlığından verilen emir üzerine kanunun teyit ettiği müddetten evvel de vaki müracaatlar kabul edilmiştir ve hala kabul edilmektedir. Bu suretle memurlardan pek çoğu halka örnek olmak üzere nüfus şubelerine müracaat ederek soyadlarını yazdırmışlardır. Tescil işleri mahalle mümessilleri tarafından yapılacak olup bu konuda müşkül çıkacağı tahmin edilmektedir. Çünkü aylıklı olmayan mahalle mümessillerinin bu işi gönüllü olarak ne kadar devam edebilecekleri malum değildir"* ("Soyadı kanunu meriyete girdi", Cumhuriyet, 02.01.1935: 1).

Gazete ocak ve şubat aylarında sayfalarından Atatürk'ün soyadı verdiği arkadaşları ve çevresini ("Soyadı Alanlar", Cumhuriyet, 03.01.1935: 2-3), soyadı alanların isimlerini ve soyadı örnekleri vermeye devam etmiştir.

4. HÂKİMİYETİ MİLLİYE/ULUS GAZETESİNE GÖRE SOYADI KANUNU

Hayet-i Temsiliye'nin yayın organı olan İrade-i Milliye'nin devamı Hâkimiyet-i Milliye gazetesi, 14 Eylül 1919 tarihinde çıkarılmaya başlanmıştır.[7] 28 Kasım 1934 tarihinde "ULUS"[8] ismini almıştır. Gazetenin 1934 yılında yayımcısı ve başyazarı Falih Rıfkı Atay olup, gazete sekiz sayfa olarak okuyucuya sunulmuştur ("Hâkimiyeti Milliye'yi kuran Atatürk'tür", Ulus, 28.11.1934).

Yayın hayatına Milli Mücadele'nin sözcüsü olarak başlayan gazete, devletin yarı resmi yayın organı olduğu gibi sonraki yıllarda da Cumhuriyet rejimin sözcüsü ve yapılan devrimlerin destekçisi olmuştur. Mustafa Kemal Paşa'nın yaptığı diğer devrimlerde olduğu gibi Soyadı Kanunu'nda da gazete hükümetin yayında yer almış, atılan bu yeni ve önemli adımın başarıya ulaşması için büyük çaba harcamış, konuyu sürekli sayfalarına taşıyarak canlı tutmuş ve halkın bilgilenip soyadı alması için devlete destek olmuştur. Soyadı Kanunu'nun 16 Haziran 1934 tarihinde Meclis gündemine gelişini Hâkimiyet-i Milliye gazetesi şu başlıkla vermiştir: *"Türkiye Büyük Millet Meclisinde Dünkü toplantıda soyadı layihası konuşulmaya başlandı."* Haberin devamında Meclis'te konu hakkında söz alan milletvekillerinden, Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya'nın konuşmasından ve kanunun içeriğinden bahsedilmiştir ("Dünkü toplantıda soyadı layihası konuşulmaya başlandı", Hâkimiyet-i Milliye, 17.06.1934: 4).

[7] Heyet-i Temsiliye'nin Sivas'ta toplanması ve Sivas Kongresini icra etmesinden sonra Temsil Heyetinin ve Milli Mücadele'nin yayın organı olarak 14 Eylül 1919 tarihinde çıkarılmaya başlanan İrade-i Milliye gazetesinin devamı olan, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi adına Mustafa Kemal tarafından Ankara'da 10 Ocak 1920'de çıkarılmaya başlanmıştır. Sorumlu müdürü Recep Zühtü, yazı işleri müdürü ise Nizamettin Nazif idi. Başlangıçta haftada iki gün ve dört sayfa, 18 Temmuz 1920'den itibaren üç gün ve dört sayfa yayınlanmış, 16 Şubat 1921'de başlamak üzere Cumartesi dışında günlük olarak çıkmıştır. Hâkimiyet-i Milliye, Millî Mücadele'nin sözcüsü olup TBMM Hükümeti'nin de yarı resmî organı sayılmıştır (Atatürk Ansiklopedisi, Hâkimiyet-i Milliye). Türk Dili çalışmaları ve öz Türkçe kullanımı kapsamında gazetenin ismi Atatürk tarafından değiştirilmiş ve gazeteye 28 Kasım 1934 tarihinde "ULUS" ismi verilmiştir. Gazetenin 1934 yılında yayımcısı ve başyazarı Falih Rıfkı Atay'dır. İlk Yayın hayatına başladığında dört sayfa şeklinde yayınlanan gazete, 1934 yılında sekiz sayfa olarak okuyucuyla buluşmuş ve bazı özel günlerde on iki sayfa olarak yayınlanmıştır ("Hâkimiyeti Milliye'yi kuran Atatürk'tür", Ulus, 28.11.1934).

[8] Bu şekilde burada ve daha sonra bazı yerlerde tamamı büyük harfle verilen kelimeler, gazetelerin kendi sayfalarından orijinal haliyle alınmış olup okuyucuya sunulmuştur.

Gazete, 25 Kasım 1934 tarihinden başlayarak 30 Aralık 1934 tarihine kadar her gün sayfalarından soyadı ile ilgili haberler yapmış, soyadı alanların isimlerini liste halinde vermiş, örnek soyadları tavsiye etmiş ve öz Türkçe soyadı kullanımı konusunda halkı aydınlatmaya çalışmıştır. 1935 yılında da Ocak ve Şubat aylarında yine aralıklı olarak soyadı haberlerine yer vermiştir. Gazete soyadı haberlerini bazı günlerde manşetten ve birinci sayfadan vermiştir ama genel olarak bu haberleri gazetenin 4, 5 ve 9. sayfalarından yayımlamıştır. Gazete yine öz Türkçe ve soyadı ile ilgili çeşitli köşe yazıları yayınladığı gibi *"Atatürk*" soyadı ile ilgili methiyeler içeren ve bu soyadının ne anlama geldiğini anlatmaya çalışan yazılar da sayfalarında yer almıştır. 24 Kasım 1934 tarihinde Meclis'te Mustafa Kemal Paşa'ya "*Atatürk"* soyadını verilmesini gazete şu başlıkla manşete taşımıştır: "ATATÜRK: 'Kemal' özatlı önderimiz bu soyadını aldı." Haberin devamında: *"Büyük Millet Meclisi dün bunun için bir kanun çıkardı; Dün Büyük Millet Meclisi, Ulu Önder'imizin soyadından ötürü unutulmaz günlerinden birini daha yaşadı. Bütün meclis üyeleri, ismet Paşa ve Vekiller... Türk Ulus'unun en büyüğüne, ona yakışan soyadını verirken candan ve saygılı coşkunluklar gösterdiler."* ifadelerini kullanmıştır. Gazetenin aynı sayısında ve ilk sayfasında Falih Rıfkı Atay'ın Atatürk için yazdığı şu köşe yazısı dikkat çekmektedir: "*ATATÜRK, En Büyük Türk odur. Atatürk onun soyadı değildir: Atatürk onun kendisidir. Bu ad, Türk tarihinin üstünde bir sancak gibi dalgalanacaktır; Türk tarihinin dünü, bugün gibi, yarını onun gölgesi altındadır… Adı, kendine, kendi, adına kutlu olsun."* Yine gazetenin aynı nüshasında ve birinci sayfasında Necip Ali tarafından kaleme alınan Atatürk ile ilgili köşe yazısında şu ifadeler yer almıştır:

> *"Dün Büyük Millet Meclisinin tarihi kubbeleri çok yerinde verilmiş bir kararın gönüllerde kopardığı büyük sevinçten doğan alkışlarla bir daha çınladı. Türk ulusunu on altı yılda sarsılmaz bir inan içinde uçar gibi giden bir hızla kurtuluş yollarında yürüten en büyüğümüze bugün ulusumuzun vekilleri en doğru, en güzel ve en manalı adını alkışlar içinde vermişlerdir… Türk ulusunun onun için sevgisine karşılık olabilecek biricik söz ATATÜRK 'tür. Çünkü kendisine verilen bu adın içinde türkün sevgisi, gönlü ve saygısının özü vardır."*

Gazete aynı sayfada çalışanlarının aldığı soyadlarını liste halinde vermiştir. Aynı tarihli nüshanın üçüncü sayfasında hem Atatürk soyadı ile ilgili bir methiye yazısı yer almış hem de Burhan Belge tarafından kaleme alınan "*ATATÜRK*" başlıklı bir köşe yazısı yayımlanmıştır. Burhan Belge köşe yazısında soyadı kanunu ve Atatürk soyadı ile ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

> "*Hepimiz doğduk. Hepimize bir ad vermişler. Adlarını beğenenler kadar beğenmeyenleri de gördük. Adları kendilerine uyanlar kadar uymayanları da gördük. Şimdi hepimizin eline ummadığımız bir fırsat geçti: Kendi adımızı kendimiz koymak. Yakıştırdığımız gibi beğendiğimiz gibi. Bu ama göbek adımız değil soyadımız olacak… Şimdi şunu da söyleyeyim ki soyadı tutumu öz Türkçe tutumuna çok yardım edecektir. Adlarımızı seçerken bunu unutmayın" ("ATATÜRK: 'Kemal'* özatlı *önderimiz bu soyadını aldı*", Hâkimiyet-i Milliye, 25.11.1934: 1-3).

Hâkimiyet-i Milliye 26 Kasım 1934 tarihli nüshasında manşetten *"İsmet İnönü; Atatürk saygın Başbakanımıza bu soyadını vermiştir."* başlığıyla verdiği haberde: "*Dün en büyük Türkün Soyadını kutlamıştık. Bugün de, savaşta ve barışta onun davasına bağlanmış olan Başbakanımıza Büyük Önder'inin vermiş olduğu Soyadını kutluyoruz. Bu ün, Başbakanımızı ne kadar övündürürse, bizim de o kadar göğsümüzü kabartmıştır."* İfadeleri kullanılmıştır ("İsmet İnönü", Hâkimiyet-i Milliye, 26.11.1934: 1). Gazete aynı tarihli nüshanın üçüncü sayfasında ise soyadı ile ilgili şu haberi vermiştir:

> *"Yurttaşlar aşağıdaki adlardan dilediklerini seçip alabilirler. İç İşleri Bakanı Sayın Bay Şükrü Kaya'nın buyruğu ile soyadlarını, kişi adlarını gösterir bir sıra yazı koymağa başlıyoruz. Bu adlar "Türk dili araştırma kurumunun büyük özeği üyesinden Aksaray Saylavı Bay Atalay'ın ikinci kez basılmakta olan "Türk Adları" adındaki bitiğinden alınmıştır. Bunun içerisinden beğenenler, isteyenler birer ad seçip alabilirler"* ("Soyadları", Hâkimiyet-i Milliye, 26.11.1934: 3).

Lakapların kaldırılmasına dair 26 Kasım'da kabul edilen kanunu ise gazete: *"Geçmişten kalma içtimaî üstünlük doğuran unvanlar; ağa, bey, efendi, paşa tüm kalktı. Meclis, kalkan unvanlar arasına molla, hafız, hoca sınıflarını da ekledi. "* başlığıyla okuyucuya vermiştir. Bu konuya dört sayfasını ayıran gazete, haberin devamında Mecliste yapılan konuşmalar, söz alanlar ve kanun maddeleri hakkında ayrıntılı bilgi verdikten sonra Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya'nın Kanunun Esbabı Mucibesi ile ilgili sözlerini okuyucuya aktarmıştır:

> *"Türk inkılâbının en açık (özeli) vasfı demokratik olmasındadır. Demokrasinin temeli ulusal üyeler arasında ne kanunda, ne teşrifatta, ne de muamelede hiç bir fark olmamaktır… Bugün Türk inkılâbı ve Cumhuriyeti kanun önünde herkesi müsavi yapmıştır. Bugün hiç bir ferdin lakabına ve payesine güvenerek ve sığınarak hiç kimseden fazla ve üstün hakkı yoktur. Yoksa da eski devirlerin arta kalan bu lakaplar ve tabirler kullanılmakla ulusal üyeler arasında eski sınıf ve tefevvuk hatıralarını uyandırmakta, milletin demokratik asil ruhunu incitmektedir"* ("Geçmişten kalma içtimaî üstünlük doğuran unvanlar; ağa, bey, efendi, paşa tüm kalktı"; Hâkimiyet-i Milliye, 27.11.1934:1-4).

28 Kasım 1934 Çarşamba günü "*ULUS*" ismiyle okuyucuyla buluşan gazete, isim değişikliğini manşetten şu sözlerle okuyucuya aktarmıştır: "*Hâkimiyeti Milliye'yi kuran Atatürk'tür. Gazetemize ULUS adını da O verdi. Adımız, andımızdır: Atatürk'ün ulusçuluk yolunda yürüyeceğiz*" ("Hâkimiyeti Milliye'yi kuran Atatürk'tür", Ulus, 28.11.1934). Gazetenin aynı tarihli nüshası ve birinci sayfasından Konya Mebusu Naim Onat'ın kaleme aldığı ve İsmet İnönü'ye soyadı verilmesinden dolayı, İsmet Paşa ve soyadına övgüler dizen bir şiir yayımlanmıştır ("Sevgili Başbakanımıza", Ulus, 28.11.1934: 1). Aynı sayfada *"Halkevinde Soyadı koyma günü"* başlıklı habere yer verilmiş ve başlığın altında Ankara Halkevinin dil-edebiyat ve tarih şubesi tarafından alınan karara göre gelecek Cuma günü Ankara Ulusevinde toplanılacak ve toplu bir şekilde soyadı seçileceği bilgisi okuyucuyla paylaşılmıştır ("Halkevinde Soyadı Koyma Günü", Ulus, 28.11.1934: 1). Yine gazetenin aynı sayfasında Akagündüz tarafından kaleme alınan Atatürk ve Türkçe soyadı ile ilgili bilgilere yer verilen "ÜÇ BOY" başlıklı köşe yazısında şu ifadeler yer almıştır:

> "*Türkün üç boyu vardır; İnan! Biri: (Ulu) dur; Biri: (Ulutürk) tür; Biri: (Atatürk)... Ulular Ulusu (Ulutürk)'lerin Enulusu da (Atatürk) tür... Türkata'nın var olduğu, ilksiz çağlardan beri, Atatürk vardı. Ey, beni okuyan! Türk; Türkata'ya diye gelip, kol bağır açınca, gerçekleşti ki Atatürk, Ege denizinin batıda köpükleştiği kıyılarda, gelip görünsün…"* (Akagündüz, "ÜÇ BOY", Ulus, 28.11.1934: 1).

Gazete, 29 Kasım'da "Soyatlarında karışıklık" başlığıyla verdiği haberde soyadı alımlarında yaşanan karışıklıklar ve soyadlarının tescili ile ilgili halkı aydınlatmaya çalışmıştır. Haberde şu bilgilere yer verilmiştir:

> *"Gazetemize gelen soyatları listesinde, bir tek adın ayrı ayrı kimseler tarafından alındığını görmekteyiz. Soyadı alınmaktan maksat, birbirimize karışmak değil, birbirimizden ayrılmaktır. Bir at almış olanlar, bir aileden sayılacaklardır. Ondan sonra herkes kendi adını benzerinden ayırmak için, bazı Avrupalı isimlerde olduğu gibi, okunmaz harfler kullanmağa başlayacaktır. Türk kelimelerinden sayısız atlar yapılabilir. Henüz başlangıçta iken bu kargaşalığın önüne geçmeliyiz."* ("Soyatlarında karışıklık", Ulus, 29.11.1934: 3).

Ulus gazetesi soyadı alanları ve soyadı örneklerini sayfalarından vermeye devam ederken 3 Aralık 1934 tarihinde Namık Orkun (Eski Adı Hüseyin Namık) tarafından kaleme alınan, "*Eski Türklerde ad verme adetleri*" başlıklı bir köşe yazısı yayınlamıştır. Bu yazıda yazar; kişilere verilen adların o vasıflara uygun olmayı gerektirdiği, şahısların taşıdığı ismin anlamını bilmek zorunda olduğu ve bu ismin sorumluluğunun fakında olması gerektiği, eski kavimlerde şahısların asıl isimlerini yabancılardan gizlediklerini, her kişinin iki isminin olduğunu uzunca bir şekilde açıklamıştır. Yazar, yazısında: "*Son zamanlarda etnoloji araştırmaları en eski devirlerde insanlara konulan her adın manevî bir kudret gösterdiğini ispat etmektedir."* ifadelerini kullanmıştır. Yazının devamında ise yazar eski Türklerde ad verme âdetiyle ilgi şu bilgileri okuyucularla paylaşmıştır:

> *"İnsanoğlu etrafında gördüğü eşyanın arasından birisiyle kendi maneviyatının bağlı olduğunun sezmiş ve onun ismini almıştır. Binaenaleyh en eski devirlere ait isimleri tetkike çalışırken evvelâ totemizm ile alakadar adlara, sonunda da naturizm ve saire ile alakası olan isimlere tesadüf ederiz. Malûmdur ki Türklerin en eski devirlerde totemlerinden biri kurt idi. Bu itibarla Türklerde kurt adını şahıs ismi olarak da bulmaktayız… Avcılık devrinde de Türklerin totemleri kuşlar bilhassa av kuşları idi. Binaenaleyh Doğan, Tuğrul, Lâçin, Akkuş, Çakır, Kartal, Turgay, Ala Kuş, Sungur gibi isimler işte bu devrin hatıralarını taşımaktadır. Bundan sonra Bars adını taşıyan isimler vardır… Türkler tabiat isimlerini de adam adı olarak kullanmışlardı… Eski Türklerde rütbelerin de adam ismi olarak -tabiî daha sonraki devirlerde- kullanıldığını görmekteyiz: Tarkan, Tudun, inal, Yabgu, Tegin, Alp…"* (Namık Orkun, "Eski Türklerde ad verme adetleri", Ulus, 03.12.1934: 1-2).

Cumhuriyet döneminde yapılan çalışmalar ve yenilikler dış basında da sürekli gündeme gelmiş ve gazeteler Türk devrimlerini takdir eden yazılar yazmışlardır. Ulus, 9 Aralık 1934 tarihinde Romanya'nın Universul gazetesinde Stelian Papescu'nun yazdığı başyazının çevirisini sayfalarına taşımıştır. Romanya gazetesi Türk devrimleri ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: *"Türk ulusu bugün ulaştığı üstün yüceliği, Atatürk'ün başardığı büyük işlere borçludur. Yurdundaki ulus düzenini ve soysal kurumları temelinden değiştiren, yarattığı ve yaratacağı yarının bütün bağlarını dünden ayıran odur"* ("Atatürk", Ulus, 09.12.1934: 1). Gazete yine yabancı basının yaptığı haberleri 21 Aralık 1934 tarihinde şu başlıkla vermiştir: "*Soyadı kanunu ve Romen gazeteleri*". Haberin devamında ise Romen Adverol gazetesinin soyadı kanunu ile ilgili yazdıkları şu ifadelere yer verilmiştir:

> *"Türkiye'de bir soyadı alma kanunu yapıldı. Geçmişe ait ne varsa Türklerin onu kaldırıp atmakta ve yeniliğini gösteren ve andıran her şeyi ulusa mal etmeye çalışmaktadırlar. Türkler, Arap harfleri yerine Latin harflerini aldıkları zaman, "büyük değişme dedik. Bunun bu kadarlıkla kalmayacağını hiç kimse aklına getirmemişti. Hâlbuki şimdi onlar adları yerine eski Türk tarihinden çıkarılmış adları koyuyorlar. Dil temizleme savaşında haklı olan dost Türklerin bu soyadı işi de yeni ve büyük bir değişim daha yapmaktadır." Bugünkü Kurentul gazetesi de, "Kemal" başlıklı güzel bir yazı yazmıştır. Bunda deniliyor ki: "Türkiye'nin soyadı kanunu, burada birçok kimsenin taaccübünü uyandırdı. Fakat Türkiye'de bizim buralardakine benzemeyen bir realite olduğunu bilenler, Atatürk'ün her teşebbüsünde bir filozof ve bir tarihçi gibi hareket ettiğini takdir ederler. Tarih, bize, Türkleri yalnız iyi savaş bilen bir ırk olarak gösterir, aynı zamanda çalışkan, seciye sahibi, doğru bir ulus olarak gösterir. Herkesin gördüğü ve kıskançlıkla beğendiği bir şey varsa, o da,* Türk değişiminin muvaffakiyetidir. Demokrasinin tembel ve miskince sallanışının arkasından gitmeye mahkûm olan bizler için Atatürk›ün her teşebbüsü bir ışık gibi doğmaktadır." Sözlerine yer vermiştir ("Soyadı Kanunu ve Romen gazeteleri", Ulus, 21.12.1934: 1).

Ulus gazetesi 22 Aralık'ta ise *"Soyadı nizamnamesinin son şekli*" başlığıyla nizamnamenin tam metninin vererek halkı bilgilendirmiştir ("Soyadı nizamnamesinin son şekli", Ulus, 22.12.1934:2-3). Gazete Ocak ve Şubat aylarında da sayfalarından Atatürk'ün soyadı verdiği arkadaşları ve çevresini, soyadı alanların isimlerini ve soyadı örnekleri vermeye devam etmiştir. Ulus gazetesi amacının ve yayın ilkesinin Cumhuriyeti ve Atatürk'ü desteklemek olduğunu belirtmiş olup soyadı kanununu da bu doğrultuda desteklemiş, bu yeni ve önemli inkılabın toplumda yer edinmesi ve benimsenmesi için büyük çaba harcamıştır.

5. MİLLİYET GAZETESİNE GÖRE SOYADI KANUNU

11 Şubat 1926 tarihinde İstanbul'da yayın hayatına başlayan Milliyet gazetesi,[9] Atatürk'ün izniyle Siirt Mebusu Mahmut Bey (Soydan) tarafından kurulmuş ve çıkarılmıştır (Milliyet, 11.02.1926). Gazete, 1934 yılında sekiz sayfa olarak okuyucuya sunulmuş ve yine başyazarı Siirt Mebusu Mahmut Bey'dir. Milliyet gazetesi de diğer ulusal gazeteler gibi soyadı kanununu çok yakından takip etmiş, her ayrıntısını sayfalarına taşımış ve halkın bilgilendirilip benimsemesi için bu konuya büyük destek vermiştir.(Milliyet, 01.07.1934; 25.11.1934).

Milliyet gazetesi, 17 Kasım 1934 tarihinden başlayarak, 10 Ocak 1935 tarihine kadar her gün sayfalarından soyadı ile ilgili haberler yapmış, soyadı alanların isimlerini liste halinde vermiş, örnek soyadları tavsiye etmiş ve öz Türkçe soyadı kullanımı konusunda halkı aydınlatmaya çalışmıştır. 1935 yılının Ocak ve Şubat aylarında yine aralıklı olarak soyadı haberlerine yer vermiştir. Gazete, 17 Kasım 1934 tarihinde birinci sayfasından soyadı ile ilgili şu başlığı atmıştır: *"Herkes Soyadı Almaya Başladı"*. Başlığın altındaki haberde ise kanunun içeriği ve faydası ile ilgili önemli bilgiler vermiştir:

> *"Kanunun çıkması bir zorluğu daha kaldıracak. Dâhiliye Vekâleti her Türk yurttaşının bir soyadı taşıması hakkındaki kanun lâyihasını Şûrayı Devlette gözden geçirilmek üzere Başvekâlete verdi. Bu kanunla artık hepimizin de birer soyadına sahip olacağımızı biliyoruz. Fakat umumi arzuya bakılırsa, hatta lâyihanın verilmesine gecikmiş gözüyle de bakabiliriz. Çünkü pek çek münevverlerimiz, yeni*

[9] Günlük ve sekiz sayfa olarak çıkarılan gazetenin Başmuharriri yine Mahmut (Soydan) Bey'dir. 1 Aralık 1928 tarihinde Latin harfleriyle çıkarılmaya başlayan gazete, 1935 yılında Ali Naci Karacan tarafından satın alınarak "*Tan*" adıyla yayımına devam etti. Tan olayından sonra kapatılan gazete 1950 yılında ikinci kez Milliyet adıyla yayın hayatına başlamıştır ve halen devam etmektedir. Bkz: (Doğan Akın, "Müvezzilerin avazları…" Milliyet, 07.01.2018).

> *doğan çocuklarına öz Türk adları koydukları gibi, pek çoklarımız da daha şimdiden soyadları almakta ve bunu nüfus kütüklerine geçirmektedirler… Soyadı seçmek için başvurulacak en iyi kaynak dil tarama dergisidir… Soyadının alınması, birçok karışıkların önüne geçecektir."* ("Herkes Soyadı Almaya Başladı", Milliyet, 17.11.1934: 1).

Milliyet'in 18 Kasım 1934 tarihinde manşetten verdiği haberin başlığı şöyleydi: *"İ*kincikânun *sonuna kadar memurlar soyadını alacak"*. Haberin devamında ise; *"Başvekil Hz. emir verdiler. Yazışta ve söyleyişte yalnız soyadı da kullanılabilecektir."* Yine aynı haberde soyadını nizamnamesin esaslarını okuyucuya aktaran gazete, Soyadı Kanunu'nun 2 Ocak 1935 tarihinde yürürlüğe gireceğini, Başvekâletin örnek olmaları için devlet memurları ve aydınların biran önce soyadı almasını emrettiğini, şehrimizde (İstanbul) bu konuda hazırlıkların başladığını ve Soyadı Nizamnamesi'nin Devlet Şurası tarafından bitirilmek üzere olduğunu okuyuclara aktarmıştır ("İkincikânun sonuna kadar memurlar soyadını alacak", Milliyet, 18.11.1934). Gazete, 20 Kasım da ise birinci sayfasından *"Soyadı Nizamnamesinde neler var?"* başlığıyla okuyucuya sunduğu haberde, Soyadı Nizamnamesi'nin içeriği ve sağlayacağı kolaylıklar hakkında bilgi vermiştir ("Soyadı Nizamnamesinde neler var", Milliyet, 20.11.1934: 1-2).

Milliyet gazetesi, konunun tam anlaşılması ve halkın aydınlanması için bazı günlerde çok önemli köşe yazıları yayımlayarak sürece destek olmuştur. 21 Kasım 1934 tarihinde M. Salahaddin Güngör tarafından kaleme alınan ve *"Soyadı"* başlığıyla yayımlanan köşe yazısında; soyadı alma işinin nasıl olduğu, birçok kişinin hala soyadı almadığı, bu işi iyice zorlaştırmadan kolay yoldan çözülmesi gerektiği gibi konulara değindikten sonra şu ifadelere yer vermiştir:

> *"Hepimizin birer soy adı olacak. Bunu biliyoruz ve sevine sevine kendimiz için birer soy adı bulmağa çalışıyoruz. Bulanlar, şimdiden soy adlarını kullanmağa bile başladılar. Yalnız bu işin beni düşündüren bir yanı var: Soy adı yasası ile kendimize seçeceğimiz adları, sayım kütüğüne güçlük çekmeden yazdırabilecek miyiz? On yedi milyon kişi hep birden soyadını kütüğe yazdırmak için sayım aylıkçılarının başına üşüşürse, işlerin kolay yürüyeceğini pek sanmıyorum. Gizli sayımın ortaya çıkarılması için aylardan beri uğraşılıyor. Gene de şurada burada kendilerini kütüğe yazdırmayanlar görülüp işitildiği için; başvurma günü yemden uzatılacak deniliyor. Demek ki, birçok kimseler kendilerini kütüğe yazdıramamışlar. Bunun neden ileri geldiğini bilmeyenlerimiz yok gibidir. İşi kalıbına sokamamak yüzünden çıkan bir takım* güçlükler ki, yenmek için şimdiye kadar yapılan bunca uğraşmalar, sonuçsuz kaldı. Adına kırtasiyecilik dediğimiz bu dert, yeni soy adı işlerine de girecek olursa, yıllarca çalışıp gene de adsız kalanları göreceğiz demektir. Bence, soyadı koyan kimseler, en çok yarım saatin içinde yeni kafa kâğıdını edip kapıdan dışarı çıkabilmelidirler. Bu böyle olmazsa, işin yıllarca sürüncemede kalmasından korkulur." (M.Salahaddin Güngör, "Soyadı", Milliyet, 21.11.1934: 1-2).

23 Kasım'da, "Felek" mahlaslı yazar tarafından kaleme alınan bir diğer köşe yazısında ise soyadı almanın öneminden, nasıl soyadı seçilmesi gerektiğinden, Avrupa'da soyadı kullanımın nasıl olduğundan bahsettikten sonra şu sözlere yer vermiştir:

> *"Yavaş yavaş artık herkes birer soyadı edinmeye başladı. Dikkat ediyorum; Soyadı seçenlerde göze çarpan müşterek bir düşünce var. Kendilerine taktıkları soyadının mutlaka bir manası olmasını istiyorlar... Ve bu mananın kendi şahsında bulunduğuna tasavvur ettiği meziyete, hususiyetle uymasını özlüyor. Acaba bunda her zaman isabet ediliyor mu? Orasını pek bilemem. Lâkin böyle herkes istediği manada bir ad seçmeye kalkınca iyi ifadeli adları yüzlerce kişinin aldığını göreceğiz. Hele Öztürk, Oğuz, Üstün gibi övünme ifade eden adlar pek çoklarının hoşuna gidecek ve aynı adı birçokları seçecek. O zaman da soyadı edinmeden beklenen fayda elde edilemeyecek. Çünkü aynı isimden yüzlerce aile bulunacak ve bunlar hısım akrabası sanılacaktır. Avrupa'da soyadı alan memleketlerde (olmayanı yok ya!)aynı adı taşıyan birkaç aileye tesadüf edilir. Fakat bunlar da pek azdır. Bizde ise göreceksiniz! Bir isimde yüzlerce aile olacak. Vaktiyle anadan doğma adını değiştirip, Türk adlarını edinme modası çıktığı zaman, Alp, Tekin gibi isimleri yüzlerce kişinin edinmiş oldukları gibi… Bunun önüne nasıl geçilir? Düşünmedim doğrusu. Fakat Avrupa'daki soyadlarının yüzde doksanının manası yoktur… Bizde manalı adlar türesi yapılırsa tabi kötü manalı isim kimse edinmez.*

> *Mesela hımbıl, sünepe gibi sözleri kimse seçmez. Onun için soyadının kimseye benzememesini istiyorsanız ya manası olmayan bir ad takınmalısınız: Meselâ Soca, Bakra, Kimker gibi hiç bir şey demeyen sözler. Tabi böyle bir ad aldınız mı kimse sizin gibi aynı harfleri bir araya toplayıp tıpkı o sözü yapmayı düşünemez ve sizin adınız tek kalır…* İşte soyadı hakkındaki düşüncelerim bu kadar." (Felek , "Soyadı", Milliyet, 23.11.1934: 1).

Yine 24 Kasım günü gazetenin birinci sayfasından yayınlanan Ahmet Şükrü Esmer'in kaleme aldığı *"Soyadı Töresi"* başlıklı köşe yazısında önemli konulara değinilmiştir. Esmer, yazısında soyadı almanın faydalarını, toplumda ve resmi işlerde yaşanan kargaşanın ortadan kalkacağını, aile bağlarının güçleneceğini belirttikten sonra:

> *"Ulusal varlığımızda büyük bir eksikliği giderecek olan soyadı töresi çıktı. Bu töreye göre, her Türkün bir soyadı alması gerektir. Bu gerekliği her Türk sezmiş olacaktır. Soyadı yalnız özümüzü zorluklardan, beylik işlerini karışıklıklardan kurtarmakla kalmayıp, ev bark bağlarını sağlamlaştırarak ulusal varlığımıza yeni bir güç vereceği içindir ki çok değerlidir."* ifadelerini kullanmıştır (Ahmet Şükrü Esmer, "Soyadı Töresi", Milliyet, 24.11.1934: 1).

24 Kasım 1934 tarihinde Meclis'te kabul edilen ve Mustafa Kemal Paşa'ya "*Atatürk*" soyadının verilmesini öngören kanunu, gazete şu başlıkla manşete taşımıştır: "*Büyük Önderimiz 'Atatürk' Soyadını aldılar*". Haberin devamında; "*B. Millet Meclisinde İsmet Pş. nın bu teklifi ittifakla kabul edildi*." bilgisini verdikten sonra mecliste kanunun görüşmelerine ve ayrıntısına değinmiştir ("Büyük Önderimiz 'Atatürk' Soyadını aldılar", Milliyet, 25.11. 1934: 1). 26 Kasım'da Mustafa Kemal Paşa'ya 'Atatürk' soyadının verilmesi üzerine manşetten bununla ilgili haberler yapılmış ve Falih Rıfkı Atay'ın Atatürk için yazdığı Ulus gazetesinde yayımlanmış olan "*Atatürk*" isimli yazı Milliyet'in birinci sayfasından "*Adı kendine, kendi adına kutlu olsun*" başlığıyla aynen verilmiştir. Yine gazetenin aynı nüshasında birinci sayfasından Ahmet Şükrü Esmer tarafından kaleme alınan "*Atatürk*" isimli köşe yazısı yayımlanmıştır. Köşe yazısında yazar; Mustafa Kemal Paşaya bu soyadının verilmesinin ne kadar isabetli bir karar olduğunu, bu soyadının onun özelliklerine uygun olduğunu, öz Türkçe soyadı kullanılmasının Türk için övünç kaynağı olduğunu ve onun yolunda yürümeye devam edeceklerini ifade etmiştir (Ahmet Şükrü Esmer, "Atatürk", Milliyet, 26.11.1934).

Lakapların kaldırılmasına dair 26 Kasım'da kabul edilen kanunu ise gazete: *"Mecliste Büyük Bir Gün. Sınıf farkını gösteren unvanlar yıkıldı"* başlığıyla okuyucuya vermiştir. Başlığın altında: *"Lâkap ve unvanların kaldırılmasına dair kanun dün Meclisten çıktı. Müşüre Mareşal, Paşaya General denilecektir. Ağa, Hacı, Hoca, Ef. Bey, Hanım yok. Adın önüne gelmek şartıyla er kişiye 'Bay' kadına da 'Bayan' denecek."* bilgisini vermiştir. Gazete, haberin devamında Mecliste yapılan konuşmalar, söz alanlar ve kanun maddeleri hakkında ayrıntılı bilgi verdikten sonra şu ifadeler kullanılmıştır: *"İnönü'nün çıplak dağlarında bin bir güçlük içerisinde bu değişmenin, bu büyük ulusun temel taşını atan Çankaya'nın yalçın kayaları üstünde taş gibi, demir gibi örsle bir millet döğen ATATÜRK'e sonsuz saygılar…"* ("Mecliste Büyük Bir Gün", Milliyet, 27.11.1934: 1). 28 Kasımda yine Lakapların kaldırılması kanunu ile ilgili bir yazı kaleme alan Ahmet Şükrü Esmer köşe yazısında:

> *"Büyük kurultaydan alkışlar arasında geçen bir töre ile yurttaşlar arasında ayrılıklar gözeten bey, efendi, ağa gibi sanlar kalktı. Bundan böyle Türk yurttaşları birbirinden ancak öz adları ve soyadları ile ayırt edilecektir. Eski Türk soysal düzeninde yurttaşlar birbirinden böyle sanlarla ayrılmıyordu. Beğdeşlik* Türk soysal kurumunun temel taşıdır. Türk'e yabancı olan bu ayrılık batı Avrupa'sında olduğu gibi, derebeylik yasasına dayanıyordu" (Ahmet Şükrü Esmer, "Bey, Efendi, Ağa…", Milliyet, 28.11.1934: 3).

Milliyet gazetesi, 28 Kasım'da "*Soyadları için Beyanname*" başlığıyla verdiği haberde: "*Nüfus Umum müdürlüğü halka kolaylık için soyadları beyannameleri hazırlamıştır. Bu beyannameler doldurulacak ve belediyelere tasdik ettirilerek nüfus idarelerine verilecektir. Beyannameler her türlü resmiden muaf tutulacaktır."* bilgisini okuyuculara aktarmıştır ("Soyadları için Beyanname", Milliyet, 28.11.1934:1). 29 Kasım'da M. Salahaddin Güngör tarafından kaleme alın "*Soyadlarını seçerken*" başlıklı köşe yazısında ise vatandaşların soyadlarını seçerken nelere dikkat etmesi gerektiği üzerinde durulmuştur (M. Salahaddin Güngör, "Soyadlarını seçerken", Milliyet, 29.11.1934: 1). Gazetenin aynı tarihli nüshasının altıncı sayfasında ise Beyoğlu Dokuzuncu mektebinden soyadı alan öğretmen ve öğrencilerin isimlerini ile örnek soyadları vermiştir ("Yeni soyadı alanlar", Milliyet, 29.11.1934: 6). Milliyet yine 30

Kasım'da; "*Herkes öz Türkçeden beğendiği güzel bir yeni soyadı alıyor*" başlığıyla soyadı alanların listesini vermiş ve örnek soyadları yayınlamıştır ("Yeni soyadı alanlar", Milliyet, 30.11.1934).

Milliyet gazetesi Aralık ayı boyunca da her gün soyadı alanları yayımlamış ve soyadı örnekleri vererek halka yardımcı olmaya çalışmıştır. Gazete, 1935 yılının Ocak ve Şubat aylarında da sayfalarından Atatürk'ün soyadı verdiği arkadaşları ve çevresini, soyadı alanların isimlerini ve soyadı örnekleri vermeye devam etmiştir. Milliyet gazetesi de diğer gazeteler gibi Cumhuriyet rejimine ve yapılan devrimlere her türlü desteği vermiş, ulus devletin kurulması için yapılan bu yeniliklerin halk tarafından benimsenmesi ve toplumda hızlıca uygulamaya geçirilebilmesi adına büyük çaba harcamıştır.

6. VAKİT/KURUN GAZETESİNE GÖRE SOYADI KANUNU

Vakit Gazetesi[10], Ahmet Emin Yalman ve Mehmet Asım Us tarafından 22 Ekim 1917 yılında çıkarılmaya başlanmıştır. Gazeteye 22 Kasım 1934 tarihinde "*KURUN*"[11] ismi verilmiştir ("Büyük Önderimizin gazetemize verdiği onur", Kurun, 22.11.1934). Gazetenin 1934 yılında sahibi Mehmet Asım (Us), Neşriyat Müdürü ise Refik Ahmet Bey'dir. Gazete, 1934 yılında on iki sayfa olarak okuyucuya sunulmuş ve bazı özel günlerde on altı sayfa olarak yayımlanmıştır (Kurun, 25.11.1934).

Vakit/Kurun gazetesi de diğer gazeteler gibi Soyadı Kanunu'nu çok yakından takip etmiş, her ayrıntısını sayfalarına taşımış ve halkın bilgilendirilip benimsemesi için bu konuda iktidara büyük destek vermiştir. Soyadı Kanunu'nun 16 Haziran 1934 tarihinde Meclis gündemine gelişini Vakit gazetesi şu başlıkla vermiştir: *"B. M. Meclisinde dün görüşülenler."* Başlığın altında yer alan haberde ise Soyadı Kanunu lâyihasının müzakere edildiği ve maddeler üzerinde konuşmalar yapıldığı bilgisi verilmiştir ("B. M. Meclisinde dün görüşülenler", Vakit, 17.06.1934).

Gazete 20 Kasım 1934 tarihinden başlayarak 20 Ocak 1935 tarihine kadar her gün sayfalarından soyadı ile ilgili haberler yapmıştır. "*Her gün yüz soyadı veriyoruz"*[12] sloganıyla harekete geçen gazete, soyadı alanların isimlerini liste halinde vermiş[13], örnek soyadları tavsiye etmiş, öz Türkçe soyadı kullanımı konusunda halkı aydınlatmaya çalışmış, bazen günler de köşe yazılarıyla bu yeniliğin amacına ulaşması için destekleyici makaleler yazmıştır. Ulus Gazetesi, 20 Ocak 1935 tarihinden sonra da Ocak ve Şubat aylarında yine aralıklı olarak soyadı haberlerine yer vermiştir. 16 Kasım 1934 tarihinde Ekonomi Vekili Celal Bayar ve Hariciye Vekili Tevfik Rüştü Aras'ın soyadlarını ele alan gazete, bu soyadlarının niçin alındığını ve ne anlama geldiğini destekleyici bir yazı ile anlatmıştır. Yazıda:

> *"İktisat Vekilimiz Mahmut Celal Bey 'Bayar', Hariciye Vekilimiz Tevfik Rüştü Bey'in 'Aras' kelimelerini soyadı olarak almışlardır. Okuyucularımız içinde bu kelimelerin manaları nedir diye soranlar oldu. Tetkik ettik: (Bayar) tamamıyla Celal=Celil kelimesinin karşılığıdır. Kendisinde Celil, büyüklük olan kimse demektir. Aras=Araz kelimesi de saadet demektir. Her ne kadar ismi haslarda akla bir anlam gelmezse de Tevfik Rüştü Bey'in bu soyadını Aras nehrinden almış olabilir. Aras, hepimizin bildiği İran ve Kafkasya arasında akan nehirdir. Öyle denilebilir ki sevgili Hariciye Vekili, iki dost memleket arasından bir nehir adı almakla harici siyasasının ana çizgisini soyadına almak suretiyle içtenliğini göstermiştir.*" İfadelerine yer verilmiştir ("Soyadları: Bayar-Aras", Vakit, 16.11.1934:1).

17 Kasım 1934 tarihinde Galip Bingöl tarafından kaleme alınan "*Soyatlarımız nasıl olmalı, nasıl olmamalı?*" başlıklı köşe yazısında okuyucuya soyadı seçimi konusunda uzunca tavsiyelerde bulunulmuştur. Yazının dikkat çeken bölümleri şunlardır:

[10] Vakit Gazetesi, Ahmet Emin Yalman ve Mehmet Asım Us tarafından daha önce yayın hayatına son veren gazetenin aynı ismi kullanılarak 22 Ekim 1917 yılında çıkarılmasıyla tekrardan yayın hayatına başlamıştır. Vakit Gazetesinin yazı işleri müdürü Ali Naci Karacan'dır. Vakit gazetesi, İstanbul Hükümetinin basına uyguladığı sansüre rağmen Milli Mücadele boyunca İstanbul halkını Anadolu'da yaşanan gelişmelerden haberdar etmiştir. (Payaslı, 2020: 201-254). Milli Mücadele ve Cumhuriyet taraftarı olan gazetenin ismi, Türk Dili çalışmaları ve öz Türkçe kullanımı kapsamında Atatürk'ün tavsiyesi üzerine değiştirilmiş ve gazeteye 22 Kasım 1934 tarihinde "KURUN" ismi verilmiştir ("Büyük Önderimizin gazetemize verdiği onur", Kurun, 22.11.1934). Gazetenin 1934 yılında sahibi Mehmet Asım (Us), Neşriyat Müdürü ise Refik Ahmet Beydir. 1917 yılında çıkarılmaya başlandığında dört sayfa şeklinde yayınlanan gazete, 1934 yılında on iki sayfa olarak okuyucuyla buluşmuş ve bazı özel günlerde on altı sayfa olarak yayınlanmıştır.

[11] Diğer gazetelerde olduğu gibi bu kelime de gazete tarafından büyük harflerle verilmiş olduğundan burada aslına uygun olarak orijinal bir şekilde okuyucuya sunulmuştur.

[12] Ekte verilmiştir.

[13] Ekte verilmiştir.

> *"Soyadları, olabildiği kadar, kısa da olmalıdır… Soyadları ne denli kısa olursa o kadar iyi olmakla beraber bugün kullanageldiğimiz Arapça, Farsça ve Türkçe küçük adların tek başına (soyadı) yapılması bence doğru değildir. Nasıl bir gün gelip büsbütün sınırlardan yuvalardan dışarı alacağımız: Ali, Veli gibi küçük adlardan soyadı yapmak uygunsuz ve karışıklıklar doğurtan bir iş olacak ise öz Türkçe ve çok kısa olsalar bile sadece: Demir, Çelik, Uluğ, Doğan gibi küçük adları yalnız başına (soyadı) yapmak ve ortaya çıkarmak da çok karışıklık çıkaracak ve daha çok uygunsuz olacaktır… Küçük adlardan tek başına (soyadı) yapmak gereksiz diye kalkıp da uzun uzun lâflardan toplanmış soyadları yapmak... O da elverişli bir iş olamaz. Bugün yurttaşlar arasında eski biçim bir soyadı taşıyanların yüzde belki de sekseninin adında ya (oğlu) ya (zade) sözü vardır. Samancı oğlu (veya oğullarından) Memiş. Bayram zade (veya zadelerden) Dursun gibi. Şimdi bunlar yasaya göre adlarını değiştirirlerken kendilerine en kolay gelecek biçim bu adları bir alt üst ediş veya ufak bir de değiştiriştir ve tek tük de olsa şimdiden gördüğümüz hep budur:*" (Galip Bingöl, "Soyatlarımız nasıl olmalı, nasıl olmamalı", Vakit, 17.11.1934: 1).

20 Kasım'da Şeref Aykut tarafından kaleme alınan "*Soyadı*" başlıklı köşe yazısında aslında her ailenin bir soyadı olduğu ama Osmanlı zamanında Arapçanın hükmü altına giren bu soyadların kurtarılması gerektiği üzerinde duran yazar, yazısında şu ifadeleri kullanmıştır:

> *"Geçen yıl bir yasa yaptık. Her Türkün bir soyadı olması gerekliğini ortaya koyduk. Şimdi bunun yer bulması günü geldi. Şu günlerde her Türk kütükteki adına bir soyadı ekleyecektir. Bu çok gerekli bir işti. Sanırsam biraz da geç kaldık. Osmanlı efendinin bitmez tükenmez uygunsuzluklarından bezerek köyünün ta ortasına çekilmiş katıksız Türkün birer soyadı vardır… Büyük atalarımızın hepsinin birer soyadı vardı. O kadar ki Araplaştıktan sonra bu soyadlarının çoğu da Arapların (künye)lerini yaratmıştır… İşte bu soyadı yasası Türkün ulusal varlığını gösteren bu köklü işi kesip atmıştır. Şimdi hepimizin birer soyadı olacaktır. Yalnız şurasını çok iyi bilmemiz gerektir ki birçoğumuz henüz geçmişin uysal görünen baskısından başımızı kurtaramayarak soyadlarımızı birer oğul ekiyle öne getirmek istiyoruz. Bu çok yanlış bir iş olur. Soyadı küçük adın sonuna gelir"* (Şeref Aykut, "Soyadı", Vakit, 20.11.1934:1-2).

Öz Türkçe kullanılması ve eski isimlerin terkedilmesi politikası kapsamında, 21 Kasım 1934'te Vakit gazetesi isim değişikliği yaptığını ve Mustafa Kemal Paşa'nın tavsiye ettiği *"KURUN"* ismini aldığını manşetten okuyucularına duyurmuştur. *"Büyük önderimizin gazetemize verdiği yüksek onur*" başlığıyla verilen haberde şu ifadelere yer verilmişti: "*VAKİT ailesi için olduğu kadar Türk gazetecilik tarihi için de ünlü bir haber veriyoruz: Ankara'da bulunan VAKİT sahibi ve başyazıcısı ASIM Bey, gazetesinin adını değiştirmeğe karar vermiştir. Yarından üzere öz Türkçe VAKİT manasında olan "KURUN" adı gazeteye başlık olarak konacaktır"* (Asım Us, "Büyük önderimizin gazetemize verdiği yüksek onur", Vakit, 21.11.1934: 1). Gazete aynı tarihli nüshasının dördüncü sayfasından ise *"Soyadı nizamnamesinin esaslarını neşrediyoruz"* başlığıyla hazırlanmış olan soyadı nizamnamesinin tamamını yayımlayarak okuyucuyu bilgilendirmiştir ("Soyadı nizamnamesinin esaslarını neşrediyoruz", Vakit, 21.11.1934: 4). 22 Kasım tarihinde: "*Büyük önderimizin gazetemize verdiği yüksek onur"* manşetiyle okuyucu karşısına çıkan "*KURUN*" gazetesi, Asım Us'un yazısıyla okuyucuyu bilgilendirmiş ve Mustafa Kemal Paşa'nın bu ismi niçin verdiğini şöyle açıklamıştır: "*Büyük önderimiz KURUN iyesine buyurdu ki: 'KURUN' öz Türkçenin yüksek bir kaynağı olmalıdır. KURUN bugünden başlayarak, ulusal dil yönünden çalışırsa, çok genel erimlere kavuşabilir; Bütün Türk ulusunun beklediği verimlere kutlu bir kaynak olur*" (Asım Us, "Büyük önderimizin gazetemize verdiği yüksek onur", Kurun, 22.11.1934: 1).

Gazete aynı nüshada yine manşetten; "*Başvekil 'İnönü' soyadını aldı; mebuslar şimdiden soyadlarını kullanıyor"* başlığıyla verdiği haberde soyadı kullanan vekillerin soyadlarını liste halinde vermiştir ("Başvekil İnönü soyadını aldı; mebuslar şimdiden soyadlarını kullanıyor", Kurun, 22.11.1934: 1). 23 Kasımda *"Yeniden Soyadı alan mebuslar ve memurlar*" başlığıyla birinci sayfadan haber yapan gazete, memurların ve hocaların örnek olması açısından soyadı aldığını, mebuslar ve belediye başkanlarının da soyadı almaya devam ettiği bilgisini vermiştir ("Yeniden Soyadı alan mebuslar ve memurlar", Kurun, 23.11.1934). 24 Kasımda Sadri Etem tarafından *"Soyadı ve Ulusallık"* başlığıyla kaleme alınan köşe yazısında alınacak olan Türkçe soyadının ulusallaşmaya katkısını şu sözlerle dile getirmiştir: *"Soyadı yasası yakında herkesin adının ardına yeni bir Türk adı daha koyacak. Bunu*

Patriyarkal rejimlerin bir süreği sananlar bulunacaktır. Fakat soyadının bizde yapacağı işler, bırakacağı izler hiç te düşünülen gibi olmayacaktır. Soyadının bizde bırakacağı izler çok derin çizgilerdir. Bu çizgiler Türk topluluğunun uluslaşmasının en keskin yönü olacaktır." Yazının devamında Türklerin tarih boyunca ad alma durumlarını açıklayan yazar, teokratik devlet düzeninin Türk toplumuna istenmedik bir yük bıraktığını, bu ortaçağ kültüründen kurtularak özümüze dönmemiz gerektiğini belirttikten sonra yazıya şöyle devam etmiştir:

> *"İslâm dininde falan veya filân soya bağlanmak değil, İslâm ülküsünün belli başlı önderlerini ve Tanrı kulu olmak bir değer sayılırdı. Onun için İslâm olan Türkler yavaş, yavaş adlarını Araplaştırdılar. Bir kurun geldi ki, artık Türk soyunu Arap'tan ayıracak ad az kaldı. İmparatorluk kurunu böyle bir çağdı. Teokratik devlet düzeni ve insan kafası, bu düzen içinde yaşayanların görüşlerini hep kendi dileğine uydurmaya çalışırdı. Bugünkü adlarımız böyle bir kültürün yükünü taşıyanların üstüne vurulmuş birer orta kurun kültürünün yaftasıdır… Ad, insanları birbirinden ayıdan bir ayırma işi değildir. Her adın sembolik bir özü, bir dileği vardır.* Şimdi biz, soyadı yasasıyla kanunla bu ülküyü sembolleştiriyoruz… Bu bakımdan soyadı bizi derebeyliğe değil, kendimize götüren ülkünün sembolüdür." (Sadri Etem, "Soyadı ve Ulusallık", Kurun, 24.11.1934:1).

Mustafa Kemal Paşa'ya "*Atatürk"* soyadını verilmesini: *"Ulu önderimizin soyadı kanunla kondu; Ulusun, en büyük oğluna, en büyük hitabı: (Ata Türk!)"* başlığıyla manşete taşımıştır. Haber başlığının altında ise şu ifadeler kullanılmıştır: *"Mustafa Kemal Türkün eşsiz varlığıdır. Onun soyadı da eşsiz olmalıydı. Büyük Meclisi işte hem bunu yaptı, hem ulusun büyüklüğüne bağlanıp inanan Büyük önderin soyadını ulusa verdirerek onun düşüncesine uygun bir karşılık verdi- KURUN, (Ata Türk)'ü yürekten selâmlar, adını bütün ulusa kutlular"* ("Ulu önderimizin soyadı kanunla kondu", Kurun, 25.11.1934: 1). Haberin devamında meclis görüşmelerinden ve kanunun içeriğinden bahseden gazete, aynı tarihli nüshasının dokuzuncu sayfasından ise İsmet Paşa'ya 'İnönü' soyadının verilmesi ile ilgili şu başlığı kullanmıştır: *"Başvekile İnönü adını veren büyük önderimizdir."* 27 Kasım'da gazetenin başyazar Asım Us, Mustafa Kemal Paşa'nın sıfatları ve soyadını anlatan çok önemli bir yazı kaleme almıştır. Yazarın, "*Atatürk*" başlıklı köşe yazısında şu önemli ifadeler yer almıştır:

> *"Bir kaç* gün evvel Büyük Meclis *Cumhurreisimize (Atatürk) soyadını verdi. Fakat Türk ulusunun sevgi yüreğinden kopan bu soyadı Büyük uluğun ikinci bir öz adı olarak da kullanılabilir. Bundan sonra büyük önderimizi sevenler ve onun yolunda gidenler kendisine yalnızca (Atatürk) diyebilir ve diyeceklerdir. Hepimiz biliyoruz ki, Türkün Büyük kurtarıcısının ilk adı (Mustafa Kemal) idi. Büyük savaşın Sakarya baskanından (=zafer) sonra gene Büyük Meclis kendilerine (Gazi) lakabını vermişti. Ondan sonra bu lakap Büyük (Mustafa Kemal) için ikinci bir ad olmuştu. Şimdi bu iki Büyük ada, üçüncüsü katılıyor ki, bu da (Atatürk) tür. Bu üç adın hepsi Büyük Türk ulusunun tarihine geçmiştir. Bunlardan üçü de bir tek büyük varlığı gösterir. Her birinin kendine göre evrensel bir değeri, bir özlüğü (=hasiyet) vardır. (Mustafa Kemal) ilk önce Türk ordusu içinde savaş zanaatında eşsiz udum (=maheret) ile ün almıştır. Büyük harpte Çanakkale'yi İngiliz ve Fransız gemilerinin ve ordularının elinden kurtarmıştır. Mütarekeden sonra Türk ulusunun canına kıyılmak istenildiğini görünce yeniden ortaya çıkmış, ulusal savaş dediğimiz kurtuluş kavgasını kurmuştur. Bu savaş sonunda bütün düşmanlarını yere vurmuştur. Bunun üzerine (Gazi) olmuştur. (Gazi) Türk ulusunu ölümden kurtarırmıştır… Ulusun yaşayışında siyasal, soysal büyük değişimler (= inkılâp) yapmıştır. Bir yönden de uluslararası işlerimize düzen vermiş, dört yamanızda olan başka uluslarla aramızda en küçük çıbanbaşı bırakmamıştır. (Atatürk) e gelince, şimdi bu ad yeni bir ulusal savaşın artık verim kurununa (=devir) girdilini gösteriyor. Bu yeni savaş bütün Türk uluslarını bilgisizlik karanlığından kurtaracak bir kültür savaşıdır. Bu savaş kültür yönünden özünü yetirmiş (= kaybetmiş) olan Türk ulusuna kendini ve dilini bulduracaktır. Türk ulusları bu yoldan giderek kendi varlıklarını koruyacak bilgi kaynaklarına varacaktır. Demek istiyoruz ki, Mustafa Kemal, Gazi, Atatürk yalnız büyük önderimizin adlan değildir. Bu adların her biri Türkün kurtuluş yolunda vardığı büyük değişin ve yükseliş yerlerinin im (=işaret) leridir. Artık Mustafa Kemal bir tarihtir. Artık Gazi bir tarihtir. Şimdi büyük önderimiz Türk ulusuna yeni (Atatürk) adı ile yeni ilerleme amaçlarını (= hedef) gösteriyor."* ("Atatürk", Kurun, 27.11.1934: 1-2).

Kurun gazetesi, Lakapların Kaldırılmasına dair 26 Kasım'da kabul edilen kanunu ise: *"Lâkap ve Unvanlar Kaldırıldı "* başlığıyla okuyucuya vermiştir. Başlığın altında: *"Yurttaşlar yalnız isim ve soyadlarıyla anılacaklar. Meclis dün heyecanlı bir gün daha yaşadı: Artık Ağa, Efendi, Bey, Hazretleri gibi sözler yok. Bey karşılığı Bay, Hanım karşılığı Bayan kullanılabilecek. Müşirlere Mareşal, Paşalara General, Deniz Paşalarına Amiral denecek. Diğer zabitlerin unvanlarını Askerî Şûra tayin edecek "* haberini vermiştir. Gazete haberin devamında, Mecliste yapılan konuşmalar, söz alanlar ve kanun maddeleri hakkında ayrıntılı bilgi verdikten sonra Meclis Başkanı Kazım Bey'e "Büyük Önderimiz 'Özalp' soyadını verdi." Bilgisini paylaşmıştır ("Lâkap ve Unvanlar Kaldırıldı", Kurun, 27.11.1934: 1). Gazete aynı tarihli nüshanın üçüncü sayfasında 'Gezgin' isimli bir yazar tarafından kaleme alınan "*Soyadı*" başlıklı köşe yazısı yayınlamıştır. Yazıda; soyadı kanununun ulus çocuklarını çok sevindirdiğini, soyadı alma olayının nasıl olacağı, diğer ülkelerin soyadını nasıl kullandıkları ve Türk Tarihinde Türklerin nasıl ad ve soyadı aldıklarını örneklerle vermiştir (Gezgin, "Soyadı", Kurun, 27.11.1934: 3). Gazete, dördüncü sayfasında ise Galip Bingöl tarafından kaleme alınan ve soyadı seçiminde nelere dikkat edilmesi gerektiği konusunda halkı aydınlatmaya çalışan; *"Soyadlarımız nasıl olmalı, nasıl olmamalı?*" başlıklı köşe yazısını yayımlamıştır. Yazıda: "Soyları, sopları anlatmağa yarayan sözlerin bir başka bakımdan da soyadı işinde bize çok yardımı olacaktır. Şunun için ki: Yeniden bir soyadı alacak olan bütün yurttaşlar bil olacak ki yeni bir ad bulmakta iyice yorulabilir ve üzülebilirler. Hele şimdiye dek ayrı bir soyadı olmadığı halde öz adlan bir soyadı gibi tanınmış birçok büyük ve ünlü yurttaşların bundaki üzüntüleri oldukça derin ve engin olacaktır." İfadeleri kullanılmıştır. Gazetenin yedinci sayfasında ise "*Her gün yüz ad*" sloganıyla halkın soyadı seçmesine yardımcı olmak için "Kurun İsim Babası" başlığıyla örnek soyadları verilmiştir (Galip Bingöl, "Kurun İsim Babası", Kurun, 27.11.1934: 4).

Kurun gazetesi Aralık ayı boyunca da her gün soyadı ile ilgili haberler vermeye devam etmiştir. Galip Bingöl tarafından kaleme alınan *"Soyadlarımız nasıl olmalı, nasıl olmamalı"* köşe yazıları ve "*Her gün yüz ad*" kampanyası adı altında vatandaşlara örnek teşkil edecek soyadlarını sayfalarından yayımlamıştır. Kurun gazetesi, 20 Ocak 1934 tarihine kadar her gün, bu tarihten sonra da belirli aralıklarla sayfalarından soyadı ile ilgili haberlere yer vermiş, yeni soyadı alanların isimlerini yayınlamış ve örnek soyadları neşretmeye devam etmiştir. Kurun gazetesi de diğer gazeteler gibi yeni rejimin getirdiği yenilikleri destekleyen bir yayın çizgisi takip etmiş, yönetimin ulus devlet inşa etmek için yapmış olduğu tüm çalışmalara sorumluluk bilinci içerisinde katkı sağlamış ve bu yeniliklerin halk arasında hızlıca yayılıp benimsenmesi için büyük çaba sarf etmiştir.

7. SONUÇ

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, çağdaşlaşma ve ulus kimlik inşa etme amacıyla birçok alanda yenilikler yapmıştır. Bu yeniliklerin birbirinin devamı ve tamamlayıcısı olarak nihai hedefi; devleti ve toplumu her alanda çağdaş medeniyetler seviyesine çıkarmak, ulusal kimliği pekiştirmek ve demokratik modern birey vasfını halka kazandırmaktır. Cumhuriyetin yönetici kadrosu Soyadı Kanunu ve Lakapların Kaldırılması ile toplumda, kamusal alanda ve birey-devlet ilişkisinde ayrıcalık belirtmeyen, içtimai üstünlük göstermeyen, etnik ve dini çağrışım yapmayan ve herkesi tek bir kimlik üzerinden tanımlayan bir adım atarak, toplumdaki kimlik kargaşasına son vermek istemiştir.

Soyadı Kanunu, toplumsal yaşama çok önemli bir değişiklik getirip belirgin bir kimlik inşasına gitmesine rağmen, hiçbir dirençle karşılaşmamış ve halk tarafından hiçbir itiraz yöneltilmemiştir. Çünkü bu kanun, toplumda bireylerin ve insanların kendini tanıtmasında kolaylık sağladığı gibi, ailelerin arzuladıkları adları almalarının yolunu açmış, bağlarını güçlendirmiş ve toplumda karışıklıkların önüne geçilmiştir. Bu kanunun anlatılmasında, anlaşılmasında, halk tarafından benimsenmesinde, uygulamada ve halk tarafından kabul görüp hızlı bir şekilde soyadı alma yoluna gidilerek herhangi bir dirençle karşılaşmamasında basının önemli bir rol üstendiğini söyleyebiliriz. Ulusal basın, "Soyadı Kanunu"nun topluma duyurulması ve benimsenmesi konusunda öncü rol oynamıştır diyebiliriz. Ulusal basının -tabi ki devlet yöneticilerin teşviki ve yönlendirmesi de var- diğer yenilikçi adımlarda olduğu gibi bu konuya da ilgisi büyük olmuş, halkı bilgilendirme ve bilinçlendirme adına kamuoyu oluşturarak konuyu canlı tutmuştur. Basının bu konuda haberi yazma, yayımlama ve bilgilendirmenin ötesine geçerek; toplumu yönlendirme, kamuoyu oluşturma, toplumsallaştırma, bilinçlendirme ve eğitim işlevlerini de üstlendiğine tanık oluyoruz.

Gazeteler, kanunun ilk meclise geldiği günden beri sürekli konuyu gündeme getirmiş, kabul edilen kanun metnini sayfalarından vermişler ve bu konuyu kamuoyunda sürekli canlı tutmuşlardır. Halk, basın aracılığıyla yürütülen yoğun kampanyalar neticesinde, kendisine soyadı aramaya koyulmuştur. Basının bu mevzuyu sürekli

olarak gündemde tutması sürecin işleyişini kolaylaştırmış ve hızlandırmıştır. Soyadı devrimi, halkın yaşamında bir canlılık da meydana getirmiştir. Gazeteler, bazı kuruluşlar ve devlet memurlardan kısa zamanda birer soyadı alarak halka örnek olmalarını istemiştir ve bu çağrılar olumlu sonuç vermiştir. Basın tarafından Soyadı Kanunu'nun önemi her vesile ile anlatılmış ve bir an önce soyadı almaları için vatandaşlar öğütlenmiştir. Gazeteler manşetlerden sürekli haberler yaparak, öz Türkçe soyadı örnekleri yayımlayarak, Türk Dili Araştırma Kurumu'nun bulduğu ve tavsiye ettiği Türkçe soyadlarını sürekli olarak sayfalarında alfabetik şekilde yayımlayarak vatandaşlara yardımcı olmaya çalışmıştır. Basın, öz Türkçe soyadı alanların çoğaldığını, bütün milletin derin bir merakla bu işe sarıldığını ve soyadı alma konusunda acele edilmesi gerektiğini belirterek halkı yönlendirmiştir. Özellikle devlet erkânı, bürokratlar, tanınmış kişiler ve milletvekillerinden soyadı alanların isimlerinin sayfalarına taşıyarak halkı teşvik etmiştir.

Gazeteler ve mecmualar, halkın da bir an evvel Arapça ve Farsça adları bırakmaları, Öz Türkçe soyadları almaları, soyadı seçerken dikkat etmeleri, aldıkları soyadlarını tescil etmeleri konusunda uyarılarda bulunmuşlardır. Bu yoğun kampanya üzerine tüm vatandaşlar kendisine ve ailesine uygun bir soyadı bulma arayışına girmiştir. Gazeteler, bu konuda vatandaşları sürekli bilgilendirmiş, soyadı seçerken titiz davranmalarını önermiş ve gazetelerde yayımlanan örnek soyadlarının kullanılmasının isabetli olacağı vurgulamıştır. Gazeteler aylarca soyadı haberlerini manşetlerine ve sayfalarına taşıdıkları gibi bazen de bu konu başyazılarda ele alınmış, kanunun ehemmiyetinden ve topluma getireceği faydalardan bahsedilerek halkın soyadlarını seçerken kanunun amacının dışına çıkılmaması yönünde uyarılarda bulunulmuştur. Basının bu çalışma ve gayreti Soyadı Kanunu'nun toplumda çok hızlı bir şekilde kabul görmesi ve uygulanmasını sağlamıştır.

KAYNAKÇA

Süreli Yayınlar

Akşam Gazetesi

Bursa Gazetesi

Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi

Kurun Gazetesi

Milliyet Gazetesi

Ulus Gazetesi

Vakit Gazetesi

TBMM Kanunlar ve Zabıt Cerideleri

Efendi, Bey, Paşa gibi lakab ve unvanların kaldırıldığına dair kanun, Kanun No:2590, 1934.

Soy Adı Kanunu, Kanun No: 2525, 1934.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi 4. Devre, 23. Cilt, 16.6.1934: 4-5.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, 4. Devre, 25. Cilt, 24.11.1934: 32-35.

Kitap ve Makaleler

Aslan, D. (2006, Bahar). Modern Türkiye'de Ulusal Kimliğin İnşasında Soyadı Kanunu'nun Rolü. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*(3), 155-172.

Atabay, M. (2012). Soyadı Kanunu ve Bu Konuda Yapılan Tartışmalar. *Tarih Dergisi*(42), 231-248.

Atatürk Ansiklopedisi, Cumhuriyet Gazetesi. Atatürk Araştırma Merkezi.

Atatürk Ansiklopedisi, Hâkimiyet-i Milliye. Atatürk Araştırma Merkezi.

Avşar, Z., & Kaya, A. (2013). Cumhuriyet Türkiye'sinin Halkçılık Uygulamaları: Soyadı Kanunu Örneği. *Turkish Studies, 8*(5), 73-90.

Aydın, M. (2019). 1934 Tarihli Soy Adı Kanunu Uygulamaları ve Malatya örneği: (Fırat Gazetesi Verilerine Göre). *Belgi Dergisi, 2*(18), 1379-1416.

Berkes, N. (2023). *Türkiye'de Çağdaşlaşma.* Yapı Kredi Yayınları.

Doğaner, Y. (2003). Toplumsal Alanda Yapılan İnkılaplar. A. Sezer içinde, *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi* (s. 316-338). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Dokuyan , S. (2016). Soyadı Kanunu ve Kanunun Uygulanma Süreci. *Tarih İncelemeleri Dergisi, 31*(1), 129-166.

Ertan, T. (2000). Cumhuriyet Kimliği Tartışmasının Bir Boyutu: Soyadı Kanunu. *Kebikeç Dergisi*(10), 255-272.

Girgin, O. (2020). Türk Modernleşmesini Kavramsal Olarak Çözümlemeye Yönelik Bir Tartışma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(64), 227-246.

Gökalp, N. (1996). *Türk Basınında Soyadı Kanunu.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .

Özcan, M., & Üzen, İ. (2019). Atatürk Döneminde Soyadı Kanunu'nun Çankırı'daki Yansıması. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10*(3), 129-152.

Payaslı, V. (2020). Asım Us ve Vakit: Milli Mücadele Yıllarına Dair Genel Bir Değerlendirme 1919-1920. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*(102), 201-254.

Ekler 1: Kurun Gazetesinin 27 Kasım 1934 Tarihli Nüshası Her Gün Yüz Ad Kampanyası.

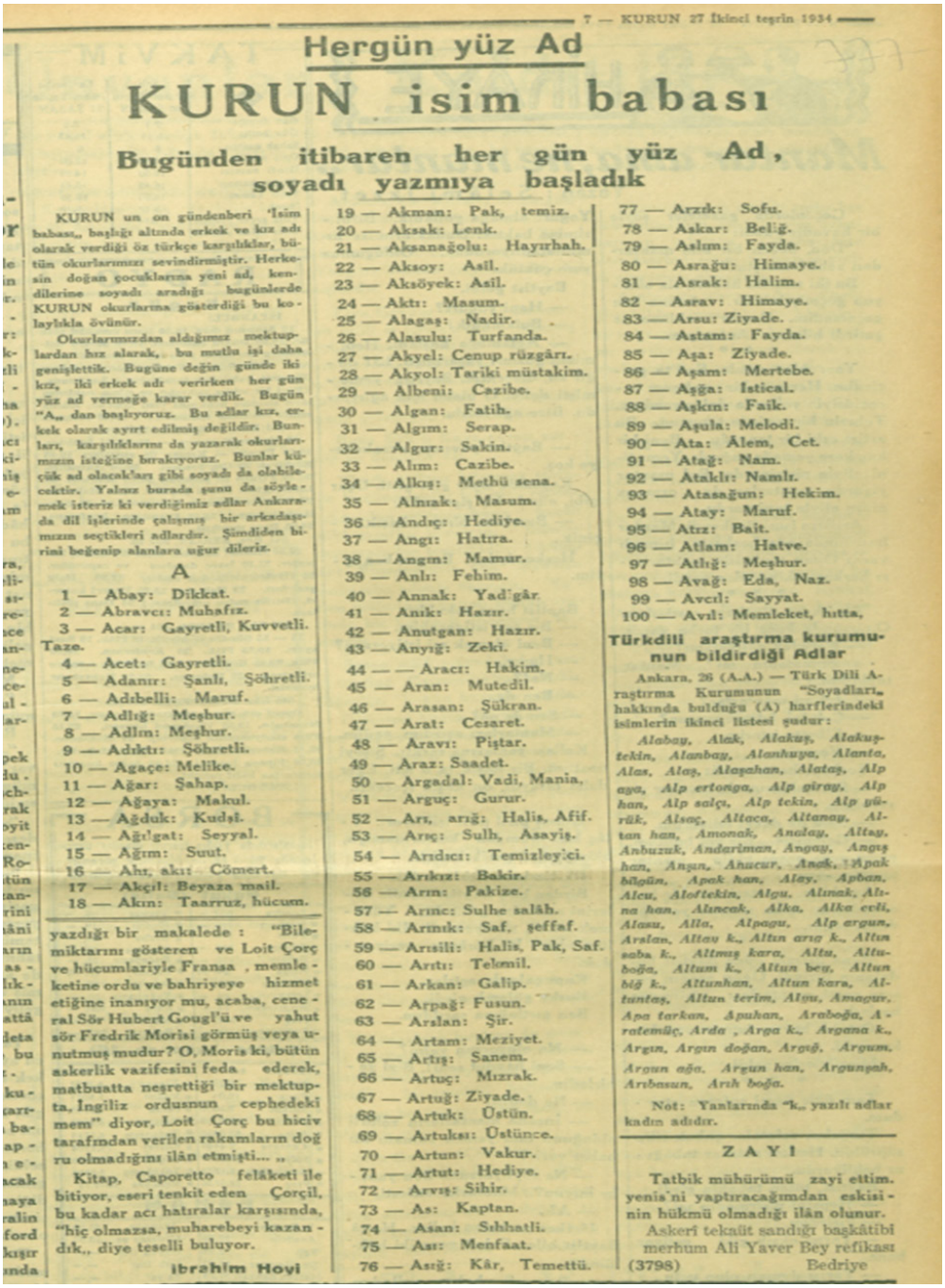

7 — KURUN 27 İkinci teşrin 1934

Hergün yüz Ad

KURUN isim babası

Bugünden itibaren her gün yüz Ad, soyadı yazmıya başladık

KURUN un on gündenberi 'İsim babası,, başlığı altında erkek ve kız adı olarak verdiği öz türkçe karşılıklar, bütün okurlarımızı sevindirmiştir. Herkesin doğan çocuklarına yeni ad, kendilerine soyadı aradığı bugünlerde KURUN okurlarına gösterdiği bu kolaylıkla övünür.

Okurlarımızdan aldığımız mektuplardan hız alarak, bu mutlu işi daha genişlettik. Bugüne değin günde iki kız, iki erkek adı verirken her gün yüz ad vermeğe karar verdik. Bugün "A,, dan başlıyoruz. Bu adlar kız, erkek olarak ayırt edilmiş değildir. Bunları, karşılıklarını da yazarak okurlarımızın isteğine bırakıyoruz. Bunlar küçük ad olacak'ları gibi soyadı da olabilecektir. Yalnız burada şunu da söylemek isteriz ki verdiğimiz adlar Ankarada dil işlerinde çalışmış bir arkadaşımızın seçtikleri adlardır. Şimdiden birisi beğenip alanlara uğur dileriz.

A

1 — Abay: Dikkat.
2 — Abravcı: Muhafız.
3 — Acar: Gayretli, Kuvvetli. Taze.
4 — Acet: Gayretli.
5 — Adanır: Şanlı, Şöhretli.
6 — Adıbelli: Maruf.
7 — Adlığ: Meşhur.
8 — Adlım: Meşhur.
9 — Adıktı: Şöhretli.
10 — Agaçe: Melike.
11 — Ağar: Şahap.
12 — Ağaya: Makul.
13 — Ağduk: Kudsî.
14 — Ağılgat: Seyyal.
15 — Ağım: Suut.
16 — Ahı, akıt: Cömert.
17 — Akçil: Beyaza mail.
18 — Akın: Taarruz, hücum.
19 — Akman: Pak, temiz.
20 — Aksak: Lenk.
21 — Aksanağolu: Hayırhah.
22 — Aksoy: Asil.
23 — Aksöyek: Asil.
24 — Aktı: Masum.
25 — Alagaş: Nadir.
26 — Alasulu: Turfanda.
27 — Akyel: Cenup rüzgârı.
28 — Akyol: Tariki müstakim.
29 — Albeni: Cazibe.
30 — Algan: Fatih.
31 — Algım: Serap.
32 — Algur: Sakin.
33 — Alım: Cazibe.
34 — Alkış: Methü sena.
35 — Alnıak: Masum.
36 — Andıç: Hediye.
37 — Angı: Hatıra.
38 — Angın: Mamur.
39 — Anlı: Fehim.
40 — Annak: Yadigâr.
41 — Anık: Hazır.
42 — Anutgan: Hazır.
43 — Anyığ: Zeki.
44 — — Aracı: Hakim.
45 — Aran: Mutedil.
46 — Arasan: Şükran.
47 — Arat: Cesaret.
48 — Aravı: Piştar.
49 — Araz: Saadet.
50 — Argadal: Vadi, Mania.
51 — Arguç: Gurur.
52 — Arı, arığ: Halis, Afif.
53 — Arış: Sulh, Asayiş.
54 — Arıdıcı: Temizleyici.
55 — Arıkız: Bakir.
56 — Arın: Pakize.
57 — Arınç: Sulhe salâh.
58 — Arınık: Saf, şeffaf.
59 — Arısili: Halis, Pak, Saf.
60 — Arıtı: Tekmil.
61 — Arkan: Galip.
62 — Arpağ: Fusun.
63 — Arslan: Şir.
64 — Artam: Meziyet.
65 — Artış: Sanem.
66 — Artuç: Mızrak.
67 — Artuğ: Ziyade.
68 — Artuk: Üstün.
69 — Artuksı: Üstünce.
70 — Artun: Vakur.
71 — Artut: Hediye.
72 — Arvış: Sihir.
73 — As: Kaptan.
74 — Asan: Sıhhatli.
75 — Asıt: Menfaat.
76 — Asığ: Kâr, Temettü.
77 — Arzık: Sofu.
78 — Askar: Belig.
79 — Aslım: Fayda.
80 — Asrağu: Himaye.
81 — Asrak: Halim.
82 — Asrav: Himaye.
83 — Arsu: Ziyade.
84 — Astam: Fayda.
85 — Aşa: Ziyade.
86 — Aşam: Mertebe.
87 — Aşğa: Istical.
88 — Aşkın: Faik.
89 — Aşula: Melodi.
90 — Ata: Âlem, Cet.
91 — Atağ: Nam.
92 — Ataklı: Namlı.
93 — Atasağun: Hekim.
94 — Atay: Maruf.
95 — Atız: Bait.
96 — Atlam: Hatve.
97 — Atlığ: Meşhur.
98 — Avağ: Eda, Naz.
99 — Avcıl: Sayyat.
100 — Avıl: Memleket, hıtta.

yazdığı bir makalede : "Bilemiktarını gösteren ve Loit Çorç ve hücumlariyle Fransa , memleketine ordu ve bahriyeye hizmet etiğine inanıyor mu, acaba, cenerai Sör Hubert Gougl'ü ve yahut sör Fredrik Morisi görmüş veya unutmuş mudur? O, Moris ki, bütün askerlik vazifesini feda ederek, matbuatta neşrettiği bir mektupta, İngiliz ordusnun cephedeki mem" diyor, Loit Çorç bu hiciv tarafından verilen rakamların doğru olmadığını ilân etmişti... ,,

Kitap, Caporetto felâketi ile bitiyor, eseri tenkit eden Çorçil, bu kadar acı hatıralar karşısında, "hiç olmazsa, muharebeyi kazandık,, diye teselli buluyor.

İbrahim Hoyi

Türkdili araştırma kurumunun bildirdiği Adlar

Ankara, 26 (A.A.) — Türk Dili Araştırma Kurumunun "Soyadları,, hakkında bulduğu (A) harflerindeki isimlerin ikinci listesi şudur:

Alabay, Alak, Alakuş, Alakuştekin, Alanbay, Alantuya, Alanta, Alaş, Alaş, Alaşahan, Alataş, Alp aya, Alp ertonga, Alp giray, Alp han, Alp salçı, Alp tekin, Alp yürük, Alsaç, Altaca, Altanay, Altan han, Amonak, Analay, Altay, Anbuzuk, Andariman, Angay, Angış han, Angın, Anucur, Anak, Apak bilgün, Apak han, Atay, Apban, Alcu, Alaftekin, Algu, Alınak, Alına han, Alıncak, Alka, Alka evli, Alasu, Alla, Alpagu, Alp argun, Arslan, Altay k., Altın arıa k., Altın saba k., Altmış kara, Altu, Altuboğa, Altum k., Altun bey, Altun bilğ k., Altunhan, Altun kara, Altuntaş, Altun terim, Alşu, Amagur, Apa tarkan, Apuhan, Araboğa, Aratemüç, Arda , Arga k., Argana k., Argın, Argın doğan, Argığ, Argum, Argun ağa, Argun han, Argunşah, Arıbasun, Arıh boğa.

Not: Yanlarında "k,, yazılı adlar kadın adıdır.

ZAYİ

Tatbik mühürümü zayi ettim. yenisini yaptıracağımdan eskisinin hükmü olmadığı ilân olunur.

Askeri tekaüt sandığı başkâtibi merhum Ali Yaver Bey refikası

(3798) Bedriye

Ekler 2: Kurun Gazetesinin 27 Kasım 1934 Tarihli Nüshası.

Ankara'da ve İstanbul'da alınan soyadları: İş Bankası ile Sümer Bank ulusal kurumların bugünkü müdürlerinden Sümer Bank umum müdürü Bay Nurullar Esat'a Sümer, İş Bankası umum müdür vekili Bay Muamere İşer adları verilmiştir. Ulusal Müdafaa müsteşarı General Nazmi, Solok, Ozan Bay Mehmet Emin Yurdakul, Nalbant oğlu Bay Hıfzı Pınar adlarını almışlardır. Ziraat Bakanı Bay Muhlis Erkmen, Ziraat müsteşarı Bay Atıf Yendir, İç Bakanlığı mahallî idareler umum müdürü Bay Naci ve kardeşleri ökonomi Bakanlığı sanayi umum müdür muavini Bay Nafiz, verem mütehassısı Bay Emin Kiciman, Bilecik mebusu Bay Hayrettin Karan, Bay Necip Ali Kucuka, Meclis kanunlar kalemi müdürü Bay Muzaffer Cağlı soyadlarını almışlardır. Beyazıt mebusu Bay Halit Bayrak, Mardin mebusu Bay İrfan Ferit Alaçam, Denizli mebusu Bay Haydar Rüştü Okten, Trabzon mebusu Bay Hasan Saka, Burdur mebusu Bay Mustafa Şeref Oskan, Gümüşhane mebusu Bay Servet Barın, İzmir mebusu Osman zade Bay Hamdi Aksoy, Erzincan mebusu Bay Saffet Kam, Zonguldak mebusu Bay Ragıp Özdemir, Erzincan mebusu Bay Aziz Samih Elker, Antalya mebusu Bay Rasih Satir, Bursa mebusu Doktor Bay Galip Kagırman, Kayseri mebusu Bay Sait Azmi Gönen, Kayseri mebusu Bay Ahmet Hilmi Kalac, Zonguldak mebusu Bay Rıfat Vardar, Trabzon mebusu Bay Fatin Özger, Kastamonu mebusu Bay Refik İlgaz, Cebeli bereket mebusu Bay İbrahim Mete, Cebeli bereket mebusu Bay Hasan Basri Yakar, Malatya mebusu Bay Talât Hatun, Isparta mebusu Bay Hüsnü Özdamar, Bay Necip Ali Küçüka, Bay Ziya Gevher Evalp, Mardin mebusu Bay Ali Rıza Urgen, Çankırı mebusu Bay Talât Onay, Bilecik mebusu Bay Salih Bozok, Bolu mebusu Bay Şükrü Gölez, Bay Yusuf Kemal Tevgirsenk, Bay Velet Çelebi İzbudak, Bay Necip Asım Yazıksız, Erzurum mebusu Bay Asım Araslı, Elaziz mebusu Bay Tahsin Berk, Isparta mebusu Bay Mükerrem Unsal, Kırşehir mebusu Bay Hazım Börekçi, Muğla mebusu Bay Halil Mevtes, Eski Kahire elçimiz Bay Muhittin Aykuz, Ordu mebusu Bay İsmail Camas, Trabzon mebusu Bay Süleyman Sırrı Gedik, Çorum mebusu Bay Mustafa Can, Ordu mebusu Bay Ahmet İhsan Tokgöz, Tokat mebusu Bay Süreyya Genca, İzmir mebusu Bay Kâmil Dursun, Balıkesir mebusu Bay Hacim Konur, Bilecik mebusu Bay Hayrettin Koron, Afyon mebusu Bay Cemal Akcin, Erzurum mebusu Bay Nafiz Dumlu, Samsun mebusu Bay Zühtü İnalc, Muğla mebusu Bay Nuri Tuna soyadını almışlardır. Diyarbekir mebusu Bay Zeki Mesut Alsan adını soyadı olarak almıştır.

İstanbul'da: Beykoz kaymakamı Bay İhsan başta olmak üzere birçok memurlar soyadlarını almışlardır. Bay İhsan Kurtan, başkâtip Bay Kemal Unsal, muhasebeci Bay Hulki Onay, tahrirat kâtibi Bay Muhlis Turasoy, başmühendis Bay Muammer Tarim, jandarma kumandanı Uydur Çalpan, Başhekim Bay Ali Şahin kelimelerini soyadı olarak almışlardır. Emniyet altıncı şube müdür vekili Bay Emin Özyürek, polis teftiş grubu reisi Bay Cem'i özge, İstanbul adliye müfettişlerinden Bay Sezai Bilge, teftiş heyetinde memur Bay Arif Evren, Arnavutköy'de Bosfor palas oteli sahibi Bay İbrahim Uysal, göz mütehassısı Doktor Bay Süleyman Şükrü Ertan, avukat Bay Nazmi Nuri ve tüccardan Bay Kadri Nuri sanayici Bay Muzaffer Nuri, banka memuru Bay Adil Nuri kardeşler soyadı olarak Güneş, Paşabahçe'de inhisarlar fabrikasında müdür Bay Talât Yalsın, ambar amiri Bay Salâhattin Tekin, muhasebeci Bay Rıza Ün, ispirto kısmı âmiri Bay Cevdet Güney, muhasebe âmiri Kenan Pınar, veznedar Bay Nami Ozan, kimyager Bayan Adalet Yasa, rakı kısmı âmiri Bay Rıza Akgün, musiki üstadı merhum Bay İsmail Hakkının oğlu Bay Ahmet Aksoy; Şehir Meclisi eski azalarından Bey Methi Güven adlarını soyadı olarak almışlardır. Doktor Bay Akil Muhtar özden, matbuat umum müdürü Bay Vedat Nedim Barım soyadlarını almışlardır.

Disclosure Statements (Beyan ve Açıklamalar)

1. The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics (Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler).

2. No potential conflict of interest was reported by the authors (Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir).

3. This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program (Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir).